

Saimaan ammattikorkeakoulu
Liiketalous Lappeenranta
Liiketalouden koulutusohjelma
Laskentatoimi

Nina Grönroos

Hyvä kirjanpito tapa pienen rakennusliikkeen kirjanpidossa

Opinnäytetyö 2013

Tiivistelmä

Nina Grönroos

Hyvä kirjanpito tapa pienen rakennusliikkeen kirjanpidossa, 45 sivua, 2 liitettä

Saimaan ammattikorkeakoulu

Liiketalous, Lappeenranta

Liiketalouden koulutusohjelma

Laskentatoimen suuntautumisvaihtoehto

Opinnäytetyö 2013

Ohjaajat: lehtori Teija Launiainen, Saimaan ammattikorkeakoulu

Opinnäytetyössäni oli tarkoitus selvittää, onko pienen rakennusliikkeen kirjanpito ja tilinpäätös laadittu lainsäädännön ja hyvän kirjanpitotavan mukaan. Käytävissä oli yrityksen kaikki tosineaineisto sekä tilinpäätökset, joita tutkimalla selvitettiin kirjaamistekniikkaa, tiedon oikeellisuus sekä kirjanpidon ja tilinpäätöksen yleisten periaatteiden toteutuminen.

Teoriaosuudessa käsiteltiin kirjanpidon määräyksiä, hyvän kirjanpitotavan vaatimuksia sekä verotukseen liittyviä asioita siltä osin, kuin ne liittyivät kohdeyrityksen juoksevaan kirjanpitoon ja tilinpäätökseen.

Empiriaosuudessa kirjattiin ensin aloitusvuoden tosineaineisto kokonaan uudelleen kahdenkertaista ja suoriteperusteista menetelmää käyttäen. Tämän tarkastuskirjauksen tarkoituksena oli selvittää, onko erilaisilla kirjausmenetelmillä vaikutusta tilikauden tulokseen. Tutkimuksen alussa huomio kiinnittyi oman pääoman epätavalliseen esittämistapaan. Tämän takia tarkastuksen kohteeksi otettiin myös tosineiden, päiväkirjan ja pääkirjan oikeellisuus. Tällä tavalla saatiin kokonaiskuva kirjanpidon tilasta.

Opinnäytetyön lopputuloksena saatiin selville, että tilikauden tulos on eri tilikausina muodostunut oikein, vaikka juoksevassa kirjanpidossa löytyikin epäkohtia, jotka eivät kaikilta osin noudata hyvää kirjanpitotapaa. Tase, jota ammatinharjoittajan ei olisi tarvinnut edes laatia, ei antanut oikeaa ja riittävää kuvaa yrityksen taloudellisesta asemasta. Kirjanpito on oikaistava, jotta se täyttää hyvän kirjanpitotavan vaatimukset.

Asiasanat: kirjanpito, hyvä kirjanpitotapa, rakennusliike

Abstract

Nina Grönroos

Good accounting practice in bookkeeping for a small construction company, 45 pages, 2 appendices

Saimaa University of Applied Sciences

Faculty of Business Administration, Lappeenranta

Degree Programme in Business Administration

Specialisation in Accounting

Bachelor's Thesis 2013

Instructor: Ms Teija Launiainen, Senior Lecturer

The purpose of the study was to determine if bookkeeping and financial statements practices of a small construction company was done in accordance with good and lawful accounting practice. The firm's complete documentation including receipts and financial statements were studied for accuracy and adherence to generally accepted accounting methods.

The theoretical section introduces terms and regulations of bookkeeping, requirements of good accounting practice and tax issues applicable to the target company's bookkeeping history.

In practical survey of accounting record data, the data was booked again using a double entry and accrual basis of accounting method. The purpose of rebooking was to find out differences between booking methods and effects on net profit/loss for the financial year. In the beginning of the study attention was drawn to unusual presentation of owner's equity. This observation resulted in review of accounting records, journal and nominal ledger to find if they were properly booked. The overall situation of bookkeeping was formed with this method.

The results of the study show that net profit for the financial year was correct each year in spite of some defects. Good accounting practice was not actualized in every section. Although a self-employed person is not required to make balance sheet, a balance sheet was made for this company. However, it was neither reliable nor relevant. The bookkeeping of the company should be revised in order to fulfill demands of good accounting practice.

Keywords: bookkeeping, good accounting practice, construction company

Sisältö

Lyhenteet.....	5
1 Johdanto.....	6
1.1 Perustelut opinnäytetyölle.....	7
1.2 Tutkimuksen tavoite ja ongelmat.....	8
1.3 Tutkimusmenetelmä	9
2 Lainsäädännön vaatimukset juoksevalle kirjanpidolle	10
2.1 Yleistä kirjanpidosta.....	10
2.2 Kirjanpitoa määrittelevä lainsäädäntö	11
2.3 Hyvä kirjanpito.....	12
2.4 Juokseva kirjanpito	13
2.4.1 Kahdenkertainen kirjanpito	13
2.4.2 Liiketapahtumat.....	14
2.4.3 Kirjanpitotilit ja tililuettelo	15
2.4.4 Kirjaamisperusteet.....	17
2.4.5 Kirjausjärjestys ja -ajankohta.....	18
2.4.6 Tosite	18
3 Kirjanpidon yleiset periaatteet.....	19
4 Tilinpäätöksen laadinta	22
4.1 Tilinpäätöksen laatimisen periaatteet	23
4.2 Tuloslaskelma.....	24
4.3 Tase	25
4.4 Poistot	25
5 Välillinen ja välitön verotus kirjanpidossa	27
5.1 Arvonlisäverotus	27
5.2 Tuloverotus.....	29
5.3 Toimintavaraus	30
5.4 Verotus ansiotulona tai pääomatulona	31
6 Case-yrityksen esittely.....	32
6.1 Kirjanpidon järjestäminen hyvän kirjanpito-tavan mukaiseksi	33
6.1.1 Erilläänpito-ohje.....	33
6.1.2 Yksityisöt ja -sijoitukset.....	34
6.1.3 Pankki- ja kassatili.....	35
6.1.4 Kahdenkertainen ja suoriteperusteinen kirjanpito	35
6.1.5 Kirjanpidon aikavaatimukset.....	36
6.1.6 Oma Pääoma	37
7 Pohdinta	38
Kuvat	42
Lähteet	43

Liitteet

- Liite1 Tuloslaskelma
- Liite 2 Tase

Lyhenteet

AVA = Arvonlisäveroasetus 1994/50

AVL = Arvonlisäverolaki 1993/1501

EVL = Elinkeinoverolaki 1968/360

HE = Hallituksen esitys

KILA = Kirjanpitolautakunta

KPA = Kirjanpitoasetus 1339/1997

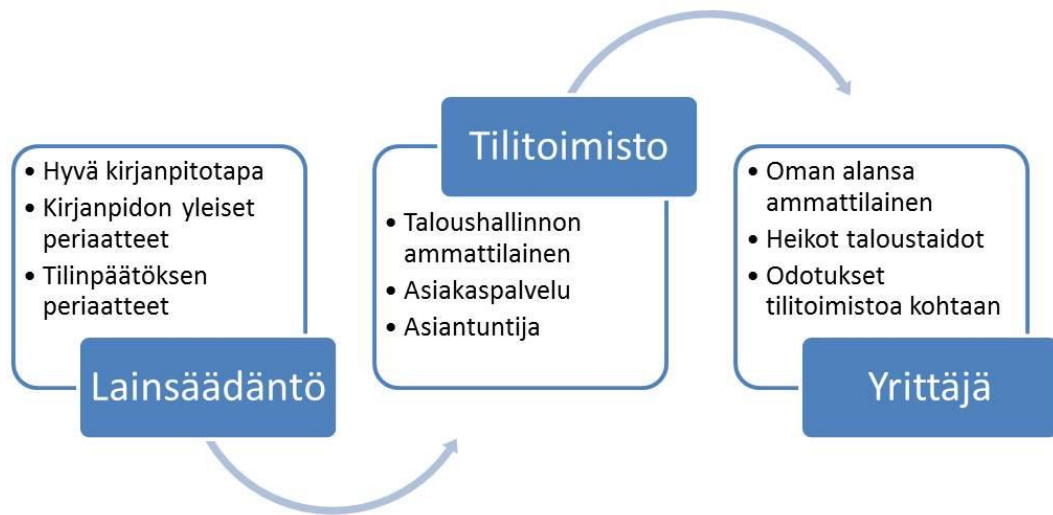
KPL = Kirjanpitolaki 1336/1997

TVL = Tuloverolaki 1535/1992

1 Johdanto

Suomessa jokainen ammatti- tai liiketoimintaa harjoittava henkilö tai yhteisö on kirjanpitovelvollinen. Kirjanpitolaki määrää, miten kirjanpitoa tulee tehdä yrityksessä, mutta antaa mahdollisuuden käyttää erilaisia menetelmiä. Kirjanpidossa on useita menetelmiä, joilla kirjauksia voidaan tehdä kirjanpitoon. Kirjanpitovelvollisen tulee kuitenkin noudattaa kirjanpitolaissa säädettyjä kolmea yleistä periaatetta: hyvä kirjanpitotapa, oikeat ja riittävät tiedot ja yleiset tilinpäätösperiaatteet. Hyvän kirjanpitotavan sisältöä ei ole kirjoitettu lakiin. Sen sijaan keskeinen asema käytännön ohjaamisessa on Työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä toimivalla kirjanpitolautakunnalla (myöhemmin KILA). Se antaa yleisohjeita, lausuntoja ja kannanottoja hyvästä kirjanpitotavasta. Oikeat ja riittävät tiedot ja yleiset tilinpäätösperiaatteet säädetään kirjanpitolaissa.

Suurin osa yrityksistä nykyään ulkoistaa juoksevan kirjanpidon ja tilinpäätöksen tekemisen tilitoimistolle, koska yrityksissä yrittäjillä ja henkilökunnalla ei ole riittävästi kirjanpidon osaamista eikä aikaa. Tilitoimistoa valittaessa on hyvä aina tehdä vertailuja ennen lopullista päätöstä. Epäpätevä tai huolimaton kirjanpitäjä saattaa aiheuttaa yritykselle suuriakin taloudellisia menetyksiä. On myös tärkeää tehdä kirjallinen toimeksiantosopimus tilitoimiston kanssa. Näin yrittäjä tietää, mitä hänen maksamaansa palveluun kuuluu. Tavallista on, että yrittäjä maksaa vain kirjanpidon lakisääteisten asioiden hoitamisesta, mutta odottaa saavansa myös konsultointia yritystoimintaansa varten taloudellisissa asioissa. Yrittäjä luottaa tilitoimiston osaamiseen, koska uskoo kirjanpitäjien olevan alansa ammattilaisia (Kuva 1). (Aaltonen 2006, 7–8.)

Kuva 1. Opinnäytetyön viitekehys

Opinnäytetyössäni tutkin pienen rakennusliikkeen juoksevaa kirjanpitoa ja tilinpäätöstä. Kirjanpidossa ja tilinpäätöksessä on ilmennyt useita epäkohtia. Tavoitteeni on selvittää, onko se tehty lainsäädännön, hyvän kirjanpitolain ja yleisten periaatteiden mukaisesti. Pieni tilitoimisto on hoitanut lakisääteisen kirjanpidon ja tilinpäätöksen yrityksen perustamisesta asti. Kirjanpitäjän tekemän veirailituksen mukaan kirjanpito ei ole kahdenkertainen, minkä perusteella voidaan tulkita, että yrittäjä on ammatinharjoittaja. Kirjanpitolain mukaan (KPL 1:2; 7:1) vain ammatinharjoittaja voi pitää yhdenkertaista kirjanpitoa.

1.1 Perustelut opinnäytetyölle

Opinnäytetyöni alkuperäinen aihe oli tehdä selvitystä yrittäjälle, kannattaako hänen muuttaa toiminimi osakeyhtiöksi. Kirjanpitoaineistoa tutkiessani huomasin useita epäkohtia juoksevassa kirjanpidossa ja tilinpäätöksessä. Nykyisessä kirjanpidossa on monta asiaa, jotka hankaloittavat yritysmuodon muutosta. Ensimmäiseksi ongelmaksi muodostui negatiivinen oma pääoma. Tilinpäätöksen mukaan useampana tilikautena yksityisötöt ovat olleet suurempia kuin tilikauden voitto, mistä negatiivinen pääoma johtuu. Toisena ongelmana oli erilläänpitotehtävä, joka on kirjanpidon yksi perustehtävistä. Se ei toteutunut kirjanpidossa.

Erilläänpito tehtävä ammatinharjoittajan kirjanpidossa tarkoittaa, että yrittäjän henkilökohtaiset menot, tulot, varat ja velat täytyy pitää erillään yrityksen menoista, tuloista, varoista ja veloista. Kyseinen yrittäjä ei ole ollut tietoinen tästä kirjanpidon tehtävästä. Hän ei myöskään ole osannut tulkita tilinpäätöstä eikä ole ollut selvillä kirjanpidon kirjauksista eikä yleisistä periaatteista. Hän ei ole osannut tarkistaa yrityksensä kirjanpitoa eikä kyseenalaistaa sen järkevyyttä ja lainmukaisuutta. Tämä on hyvin yleistä pienyrittäjien keskuudessa. Yrittäjä on antanut yrityksensä kirjanpidon hoitamisen ulkopuoliselle kirjanpitäjälle olettaen, että kirjanpitäjä on ammattilainen ja tekee kirjanpidon asianmukaisesti.

Minua tämä aihe kiinnostaa, koska työskentelen liiketalouden kouluttajana. Työssäni laadin liiketalouden perustutkinnon, merkonomien koulutukseen opetussuunnitelman ja suunnittelen opetuksen sisältöjä. Tulevaisuudessa voisin myös mahdollisesti opettaa kirjanpidon perusteita ja tällainen käytännön kokemus auttaa ymmärtämään teoriaa paremmin.

1.2 Tutkimuksen tavoite ja ongelmat

Tavoitteeni on selvittää, onko kirjanpito ja tilinpäätös laadittu lainsäädännön ja hyvän kirjanpidon tavan mukaisesti. Kirjanpito on osittain kahdenkertainen sillä perusteella, että kirjauksia on tehty esimerkiksi eri menotileille, pääomatileille sekä tulotileille. Raha- ja velkatilit puuttuvat tilikartasta ja kaikki rahaliikenne on kirjattu Yksityisotto rahana –tilille, joka on oman pääoman alatili. Myös Myyntisaamiset ja Ostovelat –tilit puuttuvat tilikartasta. Tällainen kirjaamistekniikka ei ole järkevää ja perusteltua yrityksen liikevaihdon kokoon nähden, koska yrityksen rahatilanteen ja maksukyvyn selvittäminen hankaloituu huomattavasti. Käytännössä sitä ei tällä hetkellä edes pysty kirjanpidon kautta selvittämään.

Tavoitteeni on myös selvittää, onko tällä kirjanpitotavalla ollut vaikutusta yrityksen tulokseen ja sitä kautta yrityksen verotukseen. Verotukseen liittyvää teoriaa en laajemmin tässä opinnäytetyössäni käsittele.

Ammatinharjoittajan ei tarvitse laatia tasetta. Tase on kuitenkin laadittu, mutta se ei täytä hyvän kirjanpitotavan vaatimuksia. Tilinpäätöksen on annettava oikeat ja riittävät tiedot sekä noudattaa yleisiä tilinpäätösperiaatteita (KPL 3:2; 3:3). Taseeseen on merkitty pysyviin vastaaviin kalustoa, koska yrityksellä on

pakettiauto. Yrittäjä on ottanut henkilökohtaista pankkilainaa pakettiautoa varten, mutta vieraaseen pääomaan ei tätä lainaa ole kirjattu. Lainan korkoja ei ole huomioitu kuluissa. Tarkoitukseni on selvittää, olisiko laina voitu huomioida kirjanpidossa. Verottaja hyväksyy korot yrityksen verotuksessa, jos laina on tulonhankkimisvelkaa.

Yrittäjä suunnittelee ilmenneiden epäkohtien vuoksi tilitoimiston vaihtamista ja työni avulla on tarkoitus saada selville, mitä mahdollisia toimenpiteitä on tehtävä, että tilinavaus vuonna 2013 voidaan tehdä luotettavasti jatkuvuuden periaatetta noudattaen. Kirjanpito on tarkoitus tehdä kahdenkertaisena ja suoriteperusteisena vuoden 2013 alusta.

1.3 Tutkimusmenetelmä

Tämän opinnäytetyön menetelmänä on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimusmenetelmä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa kuvataan todellista elämää ja kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään löytämään ja paljastamaan tosiasioita, ei vain todentamaan olemassa olevia väittämiä. (Hirsjärvi, Remes & Saajavaara 2009, 161.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston suuruus voi olla ongelmallista. Aineistoa kerätään niin kauan, kunnes uudet tapaukset eivät enää tuo tutkimusongelman kannalta uutta tietoa. Tutkimuksen tarkoitus ei ole etsiä keskimääräisiä yhteyksiä eikä tilastollisia säännönmukaisuuksia. Aineistoksi voi siis riittää vain yksikin tapaus tai yhden henkilön haastattelu. (Hirsjärvi yms. 2009, 181–182.)

Laadullinen tutkimus on pääkäsité erilaisille lähestymistavoille ja menetelmille. Tutkimuksen tekemiseen voidaan valita erilaisia tutkimussuuntauksia. Tällaisia suuntauksia ovat esimerkiksi fenomenografia, grounded theory -lähestymistapa, etnografia, toimintatutkimus, tapaustutkimus ja sosiaalinen konstruktioismi. Tässä työssä tutkimussuuntauksena on tapaustutkimus. Tapaustutkimuksessa valitaan tutkimuskohteeksi yksittäinen tapaus, rajattu kokonaisuus tai yksilö. Tapaustutkimus kannattaa valita menetelmäksi, kun halutaan ymmärtää kohdetta syvällisesti ja huomioida siihen liittyvä konteksti (olosuhteet, taustat yms.). Tietoa hankitaan monipuolisilla menetelmillä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tapaustutkimuksessa pyritään tutkimaan, kuvaamaan ja selittä-

mään tapauksia pääasiassa miten- ja miksi-kysymysten avulla (Yin 1994, Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006 mukaan).

Tämän opinnäytetyön tutkimusaineistona käytetään alan kirjallisuutta, lehtiartikkeleita, Internet-lähteitä, toimeksiantoyrityksen kirjanpidon tositemateriaalia ja yrittäjän haastattelua. Ajankohtaisen lainsäädännön lähteenä on oikeusministeriön sivusto www.finlex.fi. Aineiston keruun ja tutkimuksen jälkeen teoriaosuuden kirjoittamisessa keskitytään kirjanpidon tositemateriaalissa havaittuihin epäkohtiin. Empiriaosuus toteutetaan kirjaamalla tositemateriaalia kirjanpito-ohjelmalla kahdenkertaisella kirjanpito menetelmällä suoriteperusteisesti. Havainnot analysoidaan ja tulokset kuvataan sanallisesti.

2 Lainsäädännön vaatimukset juoksevalle kirjanpidolle

2.1 Yleistä kirjanpidosta

Kirjanpitolaissa säädetään kirjanpitovelvollisuudesta. Jokainen liike- tai ammatti-toimintaa harjoittava henkilö tai yhteisö on toiminnastaan kirjanpitovelvollinen (KPL 1:1). Kirjanpidosta selville saatava tulos kiinnostaa yrityksen omistajia, mutta myös muut tahot ovat kiinnostuneita yrityksen tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Myös yrityksen verotus perustuu kirjanpitoon. Tämän vuoksi ei ole yhdentekevää, miten yritys hoitaa juoksevan kirjanpidon ja tilinpäätöksen laatimisen.

Kirjanpito yritystoiminnassa

Kirjanpito kuuluu pääasiassa ulkoisen laskentatoimen tehtäväkenttään, jossa sillä on kaksi tehtävää: rekisteröinti- ja hyväksikäyttötehtävä. Kirjanpidon avulla toteutetaan rekisteröintitehtävää ja tallennetaan yrityksen taloutta koskevia tietoja. Ulkoisen laskentatoimen hyväksikäyttötehtävässä kirjanpidon rooli on tuottaa tietoa tilinpäätöstä, toimintakertomusta, veroilmoitusta ja julkista tilastointia varten. Sisäinen laskentatoimi puolestaan saa kirjanpidosta tietoa budjetointia, investointilaskelmia, rahoitusanalyyskejä ja sisäisiä raportteja varten. Lainsäädäntö asettaa kirjanpidolle vaatimuksia, minkä vuoksi kirjanpito on hyvin mää-

rämuotoista. Kirjanpidon pohjalta pitää pystyä tarkistamaan lakisääteisen informaation oikeellisuus. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2013, 3.)

Kirjanpidon tarkoitus

Kirjanpidon päätarkoitus on selvittää yrityksen tulos, jonka perustella yritykselle määräytyy maksettavan veron määrä. Kirjanpidosta tuotetaan tietoa sekä välillisen että välittömän verotuksen ilmoituksia varten.

Kirjanpidolla on myös erilläänpitotehtävä. Kirjanpidon avulla yrityksen ja muiden tulosyksiköiden menot, tulot ja varallisuus pidetään erillään toisistaan. Yksityisliikkeessä tämä tarkoittaa sitä, että yrittäjän henkilökohtaiset menot, tulot, varat ja velat täytyy pitää erillään yrityksen menoista, tuloista, varoista ja veloista. (Tomperi 2010a, 11.)

Kirjanpidon tarkoitus on tuottaa informaatiota yrityksestä tilinpäätöksen avulla. Tilinpäätös muodostuu taseesta, tuloslaskelmasta, rahoituslaskelmasta ja näiden liitetiedoista. Tilinpäätökseen pitää liittää toimintakertomus. Taseen avulla kuvataan yrityksen taloudellista asemaa tilinpäätöspäivänä ja tuloslaskelma antaa tiedot tuloksen muodostumisesta. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2013, 5.)

2.2 Kirjanpitoa määrittelevä lainsäädäntö

Kirjanpidon yleinen lainsäädäntö muodostuu kirjanpitolaista (30.12.1997/1336), kirjanpitoasetuksesta (30.12.1997/1339), kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksistä ja asetuksista sekä työ- ja elinkeinoministeriön asetuksista. Kirjanpitovelvollisen tulee noudattaa näitä säädöksiä, ellei laissa muualla ole säädetty toisin. Kirjanpitolaki on yleislaki, joka väistyy, jos erityislaissa määrätään tästä laista poikkeavasti. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2013, 5.)

Yrityksen verotus perustuu lakiin elinkeinotulon verottamisesta (24.6.1968/360, elinkeinoverolaki). Verotukseen liittyvät laskelmat pohjautuvat kirjanpitoon ja sen vuoksi elinkeinoverolailla on käytännön vaikutusta kirjanpitoon. Verotus toimitetaan tilinpäätöksen perusteella ja muun muassa tilinpäätöksen jaksotussäännökset perustuvat elinkeinoverolakiin. Verotuksen ja kirjanpidon sidonnaisuus tulee huomioida myös vapaaehtoisissa varauksissa, poistoeroissa, kiintei-

den menojen aktivoimisessa ja osatuloutuksessa. (Leppiniemi & Kisanlahti 2013, 5.)

Liikkeen- ja ammatinharjoittajaa verotetaan hänen kaikkien ansio- ja pääomatu-
lojensa perusteella. Tätä verotusta säätelee tuloverolaki (30.12.1992/1535).
Pääomatulo-osuuden laskentaperusteena käytetään nettovarallisuutta, jonka
laskemiseen tarvittavat varat, velat ja palkkatiedot saadaan kirjanpidosta. Ta-
seessa oleviin varoihin voi sisältyä yksityiskäytössä olevat autot ja asunto sekä
muuta omaisuutta, joka ei kuulu elinkeinotoimintaan. Nämä pitää jättää nettova-
rallisuuden laskennan ulkopuolelle. Verotuksen kannalta on siis tärkeää, että
kirjanpito ja tilinpäätös sisältävät kaikki tilikaudelle kuuluvat tulot, menot, varat ja
velat. (Tomperi 2010b, 29.)

Arvonlisäverolain (30.12.1993/1501) luvussa 1 määritellään, että kaikki, jotka
myyvät liiketoiminnan muodossa verollisia tavaroita tai palveluita, ovat arvon-
lisäverovelvollisia. Verovelvollisen pitää tilittää arvonlisävero Verohallinnolle
kuukausittain. Tästä johtuen verovelvollisen on järjestettävä kirjanpitonsa siten,
että siitä saadaan veron määräämistä varten tarvittavat tiedot (AVL 22:209).
Kirjanpitolautakunta on laatinut yleisohjeen arvonlisäveron kirjaamisesta. Kir-
janpitolakiin verrattuna arvonlisäverolaki määrittelee erityisvaatimuksia kirjanpi-
dolle. Tällainen erityisvaatimus on muun muassa liiketapahtumien nopeampi
kirjaaminen. (Leppiniemi & Kisanlahti 2013, 5.)

2.3 Hyvä kirjanpitotapa

Kirjanpitolain ensimmäisessä luvussa säädetään, että kirjanpito on laadittava
hyvän kirjanpitotavan mukaan. Kirjanpitovelvollisen on tunnettava hyvä kirjanpi-
totapa, jotta kirjanpidossa, tilinpäätöksessä ja verotuksessa voidaan tehdä oi-
keita ratkaisuja. Tämä edellyttää hyvää tuntemusta kirjanpitolaista, kirjanpito-
asetuksesta ja erityislaista, joita ovat muun muassa eri yhtiömuotoja koskevat
omat lait, arvonlisäverolaki ja elinkeinoverolaki. Kirjanpitolaissa mainittu kaup-
pa- ja teollisuusministeriö, nykyisin työ- ja elinkeinoministeriö on antanut pää-
töksiä kirjanpitolain kohtien käytännön hoitamisesta. Työ- ja elinkeinoministeriön
yhteydessä toimiva kirjanpitolautakunta (KILA) antaa hyvää kirjanpitotapaa
edistäviä yleisohjeita, tulkintoja ja kirjanpitovelvollisen hakemuksesta lausuntoja

sekä poikkeuslupia kirjanpitolain soveltamisesta. (Salmi & Rekola-Nieminen 2005, 14.) Tulkintaohjeita voidaan hakea myös kansainvälisestä tilinpäätös-säännöstöstä IFRS:stä. Rakennusallalla tulee ottaa huomioon alan erityispiirteitä. (Lahti & Viljaranta 2013, 15.)

2.4 Juokseva kirjanpito

Kun yritys aloittaa toimintansa, sen ensimmäisiä tehtäviä on järjestää kirjanpidon käytännön toteutus asianmukaisella tavalla. Kun juokseva kirjanpito on alusta alkaen mietitty asialliseksi ja johdonmukaiseksi, se antaa tilikauden aikana informaatiota yrittäjälle ja helpottaa tilinpäätöksen ja veroilmoituksen laatimista.

Juoksevan kirjanpidon menetelmiä voidaan muuttaa, jos yritystoimintaan tulee muutoksia. Muutosten pitää kuitenkin olla perusteltuja, ja uusien menetelmien pitää olla lainsäädännön ja hyvän kirjanpitotavan mukaisia. Seuraavissa kappaleissa on esitetty keskeisimmät juoksevan kirjanpidon käsitteet.

2.4.1 Kahdenkertainen kirjanpito

Kirjanpitovelvollisen pitää laatia kirjanpitonsa kahdenkertaisena (KPL 1:2), mutta ammatinharjoittaja voi halutessaan pitää yhdenkertaista kirjanpitoa (KPL 7:1). Ammatinharjoittajana pidetään henkilöä, joka harjoittaa ammattiaan yrittäjänä. Hänellä ei ole kiinteää myynti- tai toimipaikkaa ja hän myy palveluita, jotka perustuvat hänen ammattitaitoonsa. (Ammatinharjoittaja 2013.)

Kahdenkertaisessa kirjanpidossa tositteessa oleva rahamäärä kirjataan vähintään kahdelle tilille. Tili on asetelma, jossa on vasen ja oikea puoli. Vasen puoli on debet ja oikea puoli kredit. Tiliä voidaan kuvata tiliristikolla (Kuva 2). Tilit on nimetty niillä käsiteltävien asioiden mukaan ja kirjanpito-ohjelmissa tileillä on numerot, jotka nopeuttavat tiliöintä. Kirjanpitolaissa säädetään, että jokainen tili on pidettävä jatkuvasti sisällöltään samanlaisena. (Taloushallintoliitto 2013.)

Tilin nimi	
debet	kredit
per	an
veloitus	hyvitys
rahan käyttö	rahan lähde

Kuva 2. Tiliristikko

Yhdenkertaisessa kirjanpidossa ammatinharjoittaja merkitsee kirjanpitoonsa menot, tulot, korot, verot sekä palveluiden ja tavaroiden oman käytön (KPL 7:2). Yhdenkertaisessa kirjanpidossa ei ole käytössä tilejä, vaan kirjanpito toteutetaan esimerkiksi yksinkertaisen taulukon avulla taulukkolaskentaohjelmalla, jossa sarakkeisiin merkitään yllä mainitut liiketapahtumat.

2.4.2 Liiketapahtumat

Liiketapahtumina kirjanpitoon pitää kirjata yrityksen menot, tulot, rahoitustapahtumat sekä niiden oikaisu- ja siirtoerät (KPL 2:1). Nämä liiketapahtumat kuuluvat yrityksen toimintaympäristöön, joka jaetaan tuotannontekijä-, suorite- ja rahoitusmarkkinoiksi. Näillä markkinoilla tapahtuvaa menojen, tulojen ja rahoitustapahtumien kiertokulkua tarkastellaan kirjanpidossa reaali- ja rahaprosesseina. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2013, 3.)

Reaaliprosessi

Reaaliprosessin liiketapahtumia ovat menot ja tulot. Menot syntyvät, kun yritys hankkii tuotannontekijöitä. Pitkävaikutteisia tuotannontekijöitä ovat koneet, kalusto, rakennukset ja maa-alueet, joiden avulla saadaan suoritteita aikaan usean tilikauden ajan. Lyhytaikaisia tuotannontekijöitä ovat esimerkiksi raaka-aineet, työntekijöiden työpanos ja ulkopuoliset palvelut. Meno kirjataan kirjanpitoon, kun tuotannontekijä vastaanotetaan. Tuloja syntyy, kun suoritteita myydään. Suoritteet ovat yrityksen myymiä tuotteita tai palveluja ja ne kirjataan kirjanpitoon, kun suorite luovutetaan. (Tomperi 2010a, 13–14.)

Rahaprosessi

Rahaprosessin liiketapahtumia ovat rahoitustapahtumat. Rahoitustapahtumia kirjataan kirjanpitoon, kun yritys maksaa hankkimansa tuotannontekijät tai saa maksun myymistään suoritteista. Rahoitustapahtumia aiheutuu myös, kun omistaja sijoittaa rahaa yritykseen tai yritys ottaa lainaa pankista ja maksaa sitä takaisin. Voitonjako on myös rahoitustapahtuma. (Tomperi 2010a, 13–14.)

Oikaisu- ja siirtoerät

Oikaisu-erät ovat tulon, menon ja rahoituserän vähennys- tai lisäyseriä. Vähennys- ja lisäyserillä korjataan tulo, meno tai rahoituserä lopulliseen määräänsä. Kirjanpidossa oikaisu-erä ovat muun muassa myönnettyt ja saadut käteisalennukset sekä valuuttojen kurssivaihteluiden aiheuttamat muutokset. Kun meno tai tulo siirretään toiselle talousyksikölle tai menon tai tulon luonne muuttuu, tehdään kirjanpitoon siirtoerä. Arvonlisäveron siirto velaksi verotilille ja myytäväksi ostetun hyödykkeen ottaminen yrityksen omaan käyttöön ovat siirto-erä. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2013, 6.)

2.4.3 Kirjanpito-tilit ja tililuettelo

Juoksevassa kirjanpidossa tilit jaotellaan liiketapahtumien mukaan tiliryhmiin, jotta tiedot tilinpäätökseen saadaan vaivattomasti ja yrityksen taloudellista tilannetta olisi helppo seurata tilikauden aikana. Tilinpäätöstä varten ovat lisäksi tilinpäätöstilit. Tiliryhmäjaottelu on seuraava:

- rahoitustilit
- menotilit
- tulotilit
- tilinpäätöstilit. (Tomperi 2010a, 18)

Jokaiselle yritykselle muodostuu tililuettelo yrityksen liiketoiminnan luonteen ja käytettävien tilien mukaan. Tilit nimetään ja yleensä myös numeroidaan tililuetteloon. Näin tilejä ja tililuetteloa on helpompi käyttää.

Rahoitustilit

Rahoitustilit jaetaan kahteen ryhmään: raha- ja saatavatilit sekä pääomatilit. Raha- ja saatavatileillä seurataan yrityksen rahoitusomaisuutta, joka muodostuu muun muassa käteisestä rahasta, pankkitilillä olevista rahoista sekä myyntisaamisista. Pääomatilit jakaantuvat oman ja vieraan pääoman tileihin. (Tomperi 2010a, 18–19.)

Kun asiakas suorittaa maksun käteisellä, tilisiirtona pankkitilille tai yrittäjä laittaa rahaa kassaan tai pankkitilille, aiheutuu rahatilille lisäys. Myös asiakkaalle lähetetty lasku kirjataan myyntisaamistilille lisäyksenä. Kassasta ja pankkitililtä tehdyt maksut vähentävät rahatilejä. Asiakkaan maksama lasku vähentää saamia. Kirjaukset tehdään kuvan 3 mukaisesti. (Tomperi 2010a, 18–19.)

Pääomatilien avulla seurataan oman pääoman ja vieraan pääoman eli velan määrää. Vieraan pääoman tyypillisiä tilejä ovat Lainatili ja Ostovelkatili. Oman pääoman tilien nimet vaihtelevat yritysmuodon mukaan. Yrityksen velka lisääntyy, kun yritys ottaa lainaa tai se vastaanottaa ostolaskun. Oma pääoma lisääntyy, kun omistaja tai omistajat sijoittavat yritykseen rahaa. Pääoma vähenee, kun lainaa maksetaan takaisin, ostolaskuja maksetaan tai yksityisliikkeen omistaja ottaa rahaa tai tavaraa omaan käyttöön. Kuvassa 3 on kuvattu pääoman kirjaukset tilille. (Tomperi 2010a, 20–21.)

Raha- ja saatavatilit	Pääomatilit
lisäykset vähennykset	vähennykset lisäykset

Kuva 3. Rahoitus- ja pääomatilien kirjaukset

Meno- ja tulotilit

Menotileille kirjataan tuotannontekijöiden hankinnasta maksettu rahamäärä, joka lisää menotilin saldoa. Menoja vähentävät tavarapalautusten hyvityslaskut, ostoista saadut käteisalennukset ja ulkomaanrahan määräisistä ostolaskuista aiheutuneet kurssivoitot (Kuva 4). Eri ryhmään kuuluvat menot tulee erotella omille tileilleen, jotta tiedon hyväksikäyttö ja tilinpäätöksen teko olisi helppoa.

Vähäiset menot, joiden merkitys ei ole erityinen, kirjataan Muut liiketoiminnan menot -tilille. (Tomperi 2010a, 23–25.)

Yritystulot lisääntyvät myynnistä, työn tekemisestä, korjausten tekemisestä, vuokrasta, koroista ja osingoista. Asiakkaille lähetetyt hyvityslaskut, annetut käteisalennukset ja ulkomaanrahan määräisten myyntilaskuista aiheutuneet kurssitappiot aiheuttavat tulon vähennyksen (Kuva 4). (Tomperi 2010a, 26–28.)

Menotilit		Tulotilit	
lisäykset	vähennykset	vähennykset	lisäykset

Kuva 4. Meno- ja tulotilien kirjaukset

Tilinpäätöstit

Tilikauden päätyttyä laaditaan tilinpäätös, jossa kaikki juoksevan kirjanpidon tilit päätetään tasetilille ja tulostilille. Rahoitusasemaa osoittavaa tasetta varten tasetilille päätetään rahoitustilit ja menojen aktiivaosuus sekä kirjataan tilikauden tulos oman pääoman lisäykseksi tai vähennykseksi. Tilikauden menot ja tulot sekä tulos kirjataan tulostilille, josta muodostuu tuloslaskelma. Tilien päättämisen jälkeen juoksevan kirjanpidon tilit ovat saldottomia. (Leppiniemi & Kykkänen 2007, 25.)

Tililuettelo

Kirjanpitolaki edellyttää, että jokaisella kirjanpitovelvollisella tulee olla selkeä ja eritelty tililuettelo jokaiselta tilikaudelta. Tililuetteloa voidaan muuttaa tilikauden vaihtuessa, jos yrityksen toimintaan tulee muutoksia. Muutokset tililuetteloon voidaan tehdä myös tilikauden aikana sillä edellytyksellä, että alkuvuoden kirjaukset oikaistaan uusia tilejä vastaavaksi. Näillä oikaisuilla varmistetaan eri tilikausien tilinpäätösten vertailtavuus. (Tomperi 2010a, 47–50.)

2.4.4 Kirjaamisperusteet

Juoksevassa kirjanpidossa tulot ja menot kirjataan suorite- tai maksuperusteisesti. Kirjanpitolaki edellyttää suoriteperusteista kirjaamista, mutta antaa mahdollisuuden maksuperusteiseen kirjaamiseen, jos ostovelat ja myyntisaamiset ovat jatkuvasti selvitettävissä. (KPL 2:3.) Suoriteperusteisessa kirjanpidossa

kirjaus tapahtuu ajankohtana, jolloin myynti tai osto on tosiasiallisesti tapahtunut. Kirjauksia voidaan tehdä myös laskuperusteisesti. Meno kirjataan kirjanpitoon, kun siitä saadaan lasku, ja tulo kirjataan, kun siitä lähetetään lasku. Maksuperusteisessa kirjaamisessa tulo ja meno kirjataan vasta sitten, kun lasku maksetaan tai tulosta saadaan maksu tilille. Maksuperusteinen kirjanpito on kuitenkin aina oikaistava suoriteperusteiseksi tilinpäätöstä laadittaessa. (Lahti & Viljaranta 2013, 18.)

2.4.5 Kirjausjärjestys ja -ajankohta

Liiketapahtumat pitää kirjata sekä aika- että asiajärjestykseen. Peruskirjanpitoon eli päiväkirjaan liiketapahtumat merkitään aikajärjestykseen liiketapahtuman tapahtuma-ajankohdan tai tositteiden juoksevan numeroinnin mukaan. Pääkirjanpitoon eli pääkirjaan liiketapahtumat kirjataan tililuettelon numeroiden mukaisessa järjestyksessä. (Kirjanpitolautakunta 2011.)

Samana päivänä aikana saadut käteismaksut on kirjattava kirjanpitoon aikajärjestykseen viipymättä. Muut kirjaukset kirjataan kuukauden ajalta tai 4–5 viikon jaksolta neljän kuukauden kuluessa liiketapahtuman kalenterikuukauden tai jakson päättymisestä. Kuukausittain tapahtuvasta arvonnlisäveron tilittämisestä johtuen kirjanpidon kirjaukset tulee tehdä nopeammin kuin kirjanpitolaki määrittelee. (Leppiniemi & Kykkänen 2007, 33, 55.) Ennakkoperintälaki asettaa myös vaatimuksia nopeammasta kirjaustahdistä, sillä kausiveroilmoitukset on annettava kalenterikuukausittain (Kirjanpitolautakunta 2011).

2.4.6 Tosite

Liiketapahtuman todentaa päivätty ja numeroitu tosite, josta selviää tosittien antajan nimi, liiketapahtuman sisältö ja rahamäärä. Kirjanpidon tosite voi olla paperisessa tai sähköisessä muodossa. Menotositteet ovat ulkopuolisten antamia alkuperäisiä kuitteja ja laskuja. Lämpöpaperille tulostetusta kuitista on hyvä ottaa kopio, koska se ei kestä pitkäaikaista säilytystä eikä täytä kirjanpitolain vaatimusta kuuden vuoden säilytysajasta. Pelkkä luottokorttimaksutosite ei myöskään ole riittävä tosite, jos siitä ei käy ilmi oston sisältö. Vähennysoikeuden rajoitukset koskevat edustusmenoja, ja tämän vuoksi tositteeseen tulee merkitä tieto tilaisuuden tarkoituksesta ja siihen osallistuneista henkilöistä. (Kirjanpitolautakunta 2011.)

Tulotositteina toimivat pääasiallisesti myyntilaskujen kopiot, numeroitu käteiskuittikopio tai kassanauha. Rahoitustapahtumien tositteina käytetään muun muassa pankin tiliotteita, käteiskassatositteita ja käteiskassan päiväkohtaisia yhteenvetoja. (Lindfors 2011, 21–23.) Kirjanpitovelvollinen voi myös itse laatia tositteen, jos liiketapahtumaan ei liity ulkopuolista tahoa. Tällaisia muistiotositteiksi kutsuttuja tositteita ovat esimerkiksi jaksotus-, siirto- ja korjaustositteet. Korjausmerkintä voidaan tehdä ilman korjaustositettä edellyttäen, että alkuperäisen kirjauksen ja korjausmerkinnän yhteys on vaikeuksitta todennettavissa. (Kirjanpitolautakunta 2011.)

Yhdellä tositteella voi olla monta liiketapahtumaa, jos niiden välillä on aika- tai asiayhteys. Tällaisia tapahtumia ovat esimerkiksi yhden päivän myyntitapahtumat, jotka on koottu myyntiraportille. Kirjauksia voidaan tehdä myös nipputositteelta liiketapahtumien yhteissummana. Nipputositteelle voidaan koota enintään kalenterikuukauden tai neljän viikon jakson liiketapahtumat, jos tapahtumien määrä on vähäinen. Esimerkkinä nipputositteesta ovat yrityksen luottokortilla tehdyt ostot, jos niiden määrä on yrityksen liiketoiminnan laajuuteen nähden vähäinen. (Kirjanpitolautakunta 2011.)

3 Kirjanpidon yleiset periaatteet

Kirjanpidon yleiset periaatteet ovat perusta hyvälle kirjanpitotavalle. Yleiset periaatteet auttavat kysymyksissä, joihin ei ole olemassa lainsäädäntöä eikä kirjanpitolautakunnan ohjetta tai suositusta. Periaatteita on lähes parikymmentä, joista esitetään muutamia seuraavissa kappaleissa.

Jatkuvuuden periaate

Jatkuvuuden periaate tarkoittaa, että kirjanpitovelvollisen oletetaan jatkavan toimintaansa toistaiseksi. Periaate tulee esiin, kun arvioidaan pysyvien vastaavien aktivointiedellytyksiä. Pysyvien vastaavien käyttöomaisuuden odotetaan tuottavan tulosta useana tilikautena, jolloin aktivoinnin ylärajana on tulonodotus eikä todennäköisesti myytäessä saatava hinta. (Leppiniemi 2000, 43.)

Realisointiperiaate

Periaatteen mukaan menot ja tulot syntyvät vaihdannassa, kun tuotannon tekijä vastaanotetaan tai suorite luovutetaan asiakkaalle. Vain tällaiset menot ja tulot voidaan merkitä kirjanpitoon. Tämän periaatteen perusteella kirjanpitovelvollinen ei saa merkitä kirjanpitoonsa sisäisiä veloituksia, koska menoja ei makseta ulkopuolisille. Realisointiperiaate johtaa suoriteperusteen käyttämiseen kirjanpidossa. (Leppiniemi 2000, 69–71.)

Suoriteperiaate

Kirjanpidon kirjaamisperusteena on suorite- ja maksuperusteisuus, mistä on kerrottu tämän työn kappaleessa 3.2.4. Tilinpäätös tulee kuitenkin laatia aina suoriteperusteisena, vaikka juokseva kirjanpito olisikin tehty maksuperusteisena. Poikkeuksena on ammatinharjoittaja, joka voi laatia tilinpäätöksen maksuperusteisesti (Lindfors 2008, 26). Suoriteperusteisuuden perustana ei ole laskun tai muun veloituksen lähettäminen tai maksaminen, vaan ratkaisevaa on tavaroiden tai palvelun luovutushetki. Laskun päiväys ja toimituspäivä eivät aina ole samat, joten tämän vuoksi arvonlisäverolakiin (AVL 22:209b) on kirjattu laskun sisältövaatimukseen tieto tavaroiden toimituspäivästä, palvelun suorituspäivästä tai ennakkomaksun maksupäivästä, jos se ei ole sama kuin laskun päivä. (Salmi & Rekola-Nieminen 2005, 26.) Suoriteperusteisuudesta voidaan poiketa, jos liiketapahtumat ovat vähäisiä. Verohallitus on määritellyt vähäisiksi liiketapahtumiksi muun muassa posti-, puhelin-, ja lomakemenot. (Leppiniemi 2003, 134.)

Meno tulon kohdalle –periaate

Tilikauden oikean tuloksen selvittämistä varten tulot ja menot pitää kohdistaa oikealle tilikaudelle. Tulojen kohdistaminen on helpompaa, koska ne kuuluvat tilikaudelle, jos suorite on luovutettu asiakkaalle. Menot puolestaan voivat olla lyhyt- tai pitkävaikutteisia. Lyhytvaikutteiset menot, kuten tavaroiden hankintamenot, palkat, vuokramenot ja mainosmenot, ovat sen tilikauden menoja, joista tuloa on saatu. Pitkävaikutteiset menot, joita ovat esimerkiksi jälleenmyyntiin tarkoitettut tavarat, koneet, kalusto ja rakennukset, tuottavat tuloa usean vuoden ajan. Pitkävaikutteisten menojen tilikauden osuus kirjataan tulostilille ja menojäännös tilinpäätökseen taseeseen. (Tomperi 2010a, 31.)

Täydellisyys

Täydellisyyden periaate edellyttää, että kirjanpitoon ja tilinpäätökseen sisällytetään kaikki kirjanpitovelvolliselle kuuluvat liiketapahtumat sekä omaisuus ja velat. (Leppiniemi 2000, 74.)

Varovaisuus

Varovaisuuden periaatteen mukaan tuottoja ja omaisuutta ei saa yliarvostaa eikä kuluja ja velkoja aliarvostaa, kun tilinpäätöstä laaditaan. Hallituksen esityksessä (HE 173/1997) selvennetään: varovaisuusperiaatetta tulee noudattaa tuloksesta riippumatta, jolloin tilikauden tappiollisuus ei ole peruste jättää tekemättä suunnitelman mukaisia poistoja tai omaisuuden arvon alentumista. (Leppiniemi 2000, 49.)

Olennaisuus

Kirjanpitolaki ei tarkemmin määrittele olennaisuutta, mutta laissa viitataan usein olennaisuuteen, merkittävyyteen, merkityksellisyyteen sekä keskeisyyteen. Olennaisuus kuitenkin esiintyy kirjanpitolaissa muun muassa satunnaisten tuottojen ja kulujen kriteerinä (KPL 4:2), edellytyksenä kiinteiden menojen sisällyttämiselle hankintamenuon (KPL 4:5) sekä kriteerinä valmistusaikaisten korkojen sisällyttämiselle hankintamenuon (KPL 4:5). Tilinpäätösinformaation kannalta epäolennaisia erä ei tarvitse käsitellä ehdottoman tarkasti. Informaation on kuitenkin oltava olennaista informaation käyttäjän päätöksenteon kannalta. Kirjanpitoasetuksessa edellytetään liitetietojen yhteydessä olennaisuutta.

Kirjanpitolautakunta on antanut yli 60 lausuntoa, joissa on tulkittu olennaisuuden periaatteetta. Näissä ratkaisuissa se on todennut, että olennaista ei ole, kuinka suuri rahamäärä on esimerkiksi liikevaihtoon tai taseen loppusummaan verrattuna. Olennaista on, muuttaisiko erän tarkka käsittely olennaisesti tuloslaskelman tai taseen ryhmää tai erää. Yleisenä kriteerinä voitaneen pitää max. 10 % muutosta erän suuruudessa. (Leppiniemi 2000, 74–76; Tilisanomat 2009.)

Vertailtavuus

Eri tilikausien tilinpäätösten tulee olla vertailukelpoisia keskenään. Tämän vuoksi tuloslaskelmassa ja taseessa tulee esittää edellisen tilikauden tieto vertailutietona. (Leppiniemi 2000, 90.)

Oikea ja riittävä kuva

Kirjanpitolain (KPL 3:2) mukaan tilinpäätöksen tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot kirjanpitovelvollisen toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Tätä varten liitetiedoissa tulee ilmoittaa tarpeelliset lisätiedot. Oikean ja riittävän kuvan antamista edellytetään myös muissa laeissa, esimerkiksi rikoslaissa, arvopaperimarkkinalaissa ja tilintarkastuslaissa. (Leppiniemi 2000, 19.) Oikean ja riittävän kuvan muodostumiseksi juoksevan kirjanpidon merkintöjen ja kirjausten tulee olla oikeita ja riittäviä. Jotta kirjanpito, tilinpäätös sekä veroilmoitus voidaan laatia oikein, tulee kirjauksia tekevän henkilön nähdä liiketapahtuman merkitys jo kirjausvaiheessa. Tällainen asenne ja ymmärrys auttavat valitsemaan sallituista vaihtoehtoista oikeille ja riittäville kirjauksille tarkoituksenmukaiset lähtökohdat. (Leppiniemi 2007, 29, 34.)

Menettelytapojen jatkuvuuden periaate

Tämä periaate tarkoittaa sitä, että kerran valittua menettelytapaa tulee noudattaa jatkuvasti kirjanpidon ja tilinpäätöksen laatimisessa, jollei ole perusteltua syytä muuttaa kyseistä menettelytapaa. Jos menettelytapaa muutetaan, pitää muutoksista ja sen vaikutuksista antaa selostus tilinpäätöksessä. (Leppiniemi 2000, 48.)

4 Tilinpäätöksen laadinta

Tilinpäätös on informaatiolähde, joka kertoo yrityksen tilikauden, yleensä 12 kuukauden, tuloksen ja taloudellisen aseman. Tilinpäätöksen laatiminen on tarkoin säädeltyä. Kirjanpitolaki määrittelee tilinpäätöksen käsitteet, tekniset vaatimukset ja muodollisen esitystavan. Kirjanpitoasetus puolestaan antaa kaavat, joita pitää noudattaa. Kaavojen muokkaaminen yrityksen tarpeita vastaavaksi on hyvin rajattua. (Salmi & Rekola-Nieminen 2005, 13, 17.)

Tilinpäätös koostuu taseesta, tuloslaskelmasta, rahoituslaskelmasta sekä näiden liitetiedoista. Lisäksi tilinpäätökseen pitää liittää toimintakertomus. Pienen kirjanpitovelvollisen ei tarvitse laatia rahoituslaskelmaa eikä toimintakertomusta. Pieni kirjanpitovelvollinen on yritys, joka ylittää vähintään kaksi seuraavista rajoista:

- liikevaihto 7 300 000 miljoonaa euroa
- taseen loppusumma 3 650 000 euroa
- palveluksessa keskimäärin 50 henkilöä. (Leppiniemi & Kykkänen 2007, 35)

Tilinpäätöksen pitää antaa oikeat ja riittävät tiedot tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Kun tilikauden aikana työskennellään järjestelmällisesti, on tilinpäätöksen laatiminen helpompaa ja nopeampaa.

4.1 Tilinpäätöksen laatimisen periaatteet

Kirjanpitolaissa (KPL 3:3) säädetään kuusi yleisperiaatetta tilinpäätöksen laatimiseksi: jatkuvuus, menettelytapojen jatkuvuus (johdonmukaisuus), varovaisuus, tasejatkuvuus, suoriteperusteisuus ja erillisarvostus (netottamiskielto). Näiden lisäksi tilinpäätöksen laadinnassa on noudatettava kaikkia kirjanpidon yleisperiaatteita, joista keskeisin on kirjanpitolain (KPL 1:3) mukainen hyvä kirjanpito tapa. (Leppiniemi 2000, 24.) Kappaleessa neljä on esitelty jatkuvuuden, menettelytapojen jatkuvuuden, varovaisuuden ja suoriteperusteisuuden periaatteet.

Tasejatkuvuus

Tasejatkuvuuden periaatteen mukaan uuden tilikauden avaus tulee tehdä päättyneen tilikauden taseen mukaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, ettei aikaisempien tilikausien virheitä tai kirjanpitojärjestelmän muutoksista johtuvia oikaisuja saa tehdä suoraan taseeseen. Virheet ja oikaisut pitää tehdä sen tilikauden tuloslaskelman kautta, jolloin virhe huomataan tai kirjanpitojärjestelmän muutos tehdään. (Leppiniemi 2000, 55.)

Erillisarvostus (netottamiskielto)

Erillisarvostamisen periaate koskee taseen vastaavia ja vastattavia, joiden erät tulee arvostaa erikseen. Erillisarvostus toteutuu, kun poistosuunnitelma tehdään jokaiselle käyttöomaisuuteen kuuluvalla hyödykkeelle erikseen ja vaihto- ja rahoitusomaisuus arvostetaan hyödykekohtaisesti. (Leppiniemi 2000, 65.)

4.2 Tuloslaskelma

Tuloslaskelma on kirjanpitoasetuksessa säädetyn kaavan mukaan laadittu vähennyslaskuun perustuva laskelma tilikauden toiminnan tuloksesta. Asetuksessa on useita eri tuloslaskelmakaavoja, joista kululajikohtainen kaava ehdottomasti eniten käytetty kaava. Liitteessä (Liite 1) on esitetty tuloslaskelmakaava, jota eri yhtiömuotojen tulee käyttää. Yhdistyksille, säätiöille, kiinteistöille ja ammatinharjoittajille on asetuksessa säädetty omat kaavat. Kululajikohtainen tuloslaskelma voidaan esittää lyhennettynä, jos päättyneellä ja välittömästi edeltäneellä tilikaudella enintään yksi seuraavista rajoista ylittyy:

- liikevaihto 3 400 000 euroa
- taseen loppusumma 1 700 000 euroa
- palveluksessa keskimäärin 25 henkilöä.

Tällaiset pienet kirjanpitovelvolliset saavat yhdistää seuraavat erät bruttotulokseksi:

- liikevaihto
- valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutos
- valmistus omaan käyttöön
- liiketoiminnan muut tuotot
- materiaalit ja palvelut.

Lyhennetty tuloslaskelma alkaa tällöin erällä Bruttotulos. Lyhentämisellä pyritään suojaamaan pienen kirjanpitovelvollisen hinnoittelun säilyminen liikesalaisuutena. Tämä huojennus koskee vain julkistamista. Kirjanpidossa tulee edelleen laatia tuloslaskelma pidemmän kaavan mukaan. (Leppiniemi 2003, 201–202; Lindfors 2009, 29–30; Lindfors 2011, 35.)

4.3 Tase

Tase kuvaa kirjanpitovelvollisen taloudellista asemaa tilinpäätöspäivänä. Tase on laadittava kirjanpitoasetuksessa (KPA 1:6) säädetyn tasekaavan mukaisesti. Taseen erät jakaantuvat vastaaviin ja vastattaviin. Vastaavaa puolella esitetään yrityksen omaisuus ja vastattavaa puolella oma ja vieras pääoma. Pienillä kirjanpitovelvollisilla on oikeus laatia tase lyhennetyn kaavan mukaisesti (Liite 2), jossa on lisäksi eriteltävä myyntisaamiset, ostovelat ja saadut ennakkomaksut. (Leppiniemi & Leppiniemi 2007, 34; KPA 1:7.)

4.4 Poistot

Taseen vastattavat erät jaetaan pysyviin ja vaihtuviin vastaaviin. Pysyvien vastaavien tarkoitus on tuottaa tuloa jatkuvasti useana tilikautena, jolloin hankintaa ei voida kirjata yhden tilikauden kuluksi tuloslaskelmaan. Hankinnat aktivoidaan taseeseen ja kirjataan vaikutusaikanaan suunnitelman mukaisina poistoina kuuluiksi tuloslaskelmaan. Ammatinharjoittajalta, pelkästään kiinteistön hallintaa harjoittavalta kirjanpitovelvolliselta (asunto-osakeyhtiöltä), yhdistykseltä ja säätiöltä ei edellytetä suunnitelman mukaisia poistoja, mutta muuten poistot on tehtävä. KILAn yleisohjeen (16.10.2007) mukaan pienet kirjanpitovelvolliset voivat käyttää EVL:n mukaisia poistoja suunnitelman mukaisina poistoina. (Leppiniemi 2003, 129; Lindfors 2011, 44.)

Poistot otetaan käyttöön, kun hyödyke on otettu käyttöön kirjanpitovelvollisen toiminnassa. Käyttönottotilikaudelta suunnitelman mukainen poisto lasketaan kuukausitarkkuudella tilikauden käyttöä vastaavalta ajalta. Pieni kirjanpitovelvollinen voi tehdä poistot koko käyttönottotilikaudelta elinkeinoverolain mukaisena maksimipoistona. (Leppiniemi 2004, 199–200.) Pääsäännön mukaan suunnitelman mukaiset poistot tehdään hankintamenon ja poiston kohteena olevan hyödykkeen jäännösarvon välisestä erotuksesta. Jäännösarvolla tarkoitetaan samanlaisen, mutta pitoaikansa lopussa olevan hyödykkeen todennäköistä luovutushintaa. Jäännösarvon määrittämisessä on kuitenkin noudatettava varovaisuuden periaatetta, ja siksi sen katsotaan usein olevan nolla. (Leppiniemi 2000, 151.)

Pysyviin vastaaviin kuuluvat hyödykkeet pitää poistaa niiden taloudellisen pitoajan kuluessa. Taloudellinen pitoaika on yleensä lyhyempi kuin tekninen pitoaika. Kirjanpitovelvollinen määrittelee taloudellisen pitoajan yksilöllisen suunnitelman ja odotustensa mukaan. Poistoajan määrittelyyn vaikuttavat sekä toimiala että kirjanpitovelvollisen yksilölliset olosuhteet. Myös sovellettava poistomenetelmä voi vaikuttaa poistoajan määrittelyyn. Taloudellisen pitoajan määrittelyssä noudatetaan varovaisuuden periaatetta. (Kirjanpitolautakunta 2007.)

Poistot tulee tehdä suunnitelman mukaan eikä niitä saa jättää tekemättä silläkään perusteella, että tilikauden tulos on ennakoitua alempi. Kirjanpitovelvollisen tulee laatia menetelmä, jolla se tekee poistot, ja on käytettävä samaa menetelmää tilikaudesta toiseen. (Kirjanpitolautakunta 2007.)

Poistomenetelmäksi voidaan valita käytön mukainen menetelmä. Tässä menetelmässä käytön määrää voidaan mitata käynnissäoloajalla (esimerkiksi kone-tunnit), suoritusyksiköllä (esimerkiksi ajokilometrit) tai suoriteyksiköllä. Käytön määrän ennakointi voi kuitenkin olla vaikeaa, ja tämän vuoksi käytetäänkin usein ajan kulumiseen perustuvia menetelmiä. Tällaisia kaavamaisia poistomenetelmiä ovat muun muassa tasapoisto- ja menojäännöspoistomenetelmä. Tasapoistomenetelmässä poiston suuruus on joka vuosi sama, kun taas menojäännöspoistomenetelmässä poiston suuruus lasketaan hankintamenon kulloinkin poistamatta olevasta osasta saman poistoprosentin mukaan. (Kirjanpitolautakunta 2007.)

Poistosuunnitelmaa pitää muuttaa, jos hyödykkeen tulonodotukset muuttuvat olennaisesti. Aiempien tilikausien poistoja ja kertynyttä poistoeroa ei tällöin kuitenkaan oikaista. Poistosuunnitelman muutos koskee vain muutostilikauden ja sitä seuraavien tilikausien suunnitelmapoistoja. Jos tilinpäätöksen laadinnan yhteydessä havaitaan, että hyödykkeen aktivointiedellytys on lakannut, on tehtävä kirjanpitolain (KPL 5:13) mukainen arvonalennuskirjaus. (Kirjanpitolautakunta 2007.)

Kirjanpidossa ja verotuksessa poistolla on sidonnaisuus toisiinsa. Elinkeinovelolain (EVL 54 §) mukaan verotuksessa ei saa tehdä suurempia poistoja, kuin kirjanpidossa on verovuonna ja aikaisempina verovuosina vähennetty. Kirjanpi-

dossa voidaan kuitenkin tehdä suunnitelman ylittäviä poistoja, joita kutsutaan ylipoistoiksi. Ylipoistot pitää kirjata tuloslaskelmaan poistoeron lisäykseksi ja taseeseen poistoeroksi. Tällaista kertynyttä poistoeroa voidaan vähentää myöhemmin tilikausina enintään tilikaudelta tehtävien suunnitelman mukaisten poistojen verran. (Koponen 2011, 67.)

5 Välillinen ja välitön verotus kirjanpidossa

5.1 Arvonlisäverotus

Liiketoiminnan muodossa Suomessa tapahtuvasta tavarán ja palvelun myynnistä pitää suorittaa valtiolle arvonlisäveroa (AVL 1:1). Vastaavasti verovelvollinen saa vähentää toiselta verovelvolliselta ostamastaan tuotteestaan tai palvelusta suoritettavan veron (AVL 10:102). Arvonlisäverolainsäädäntö edellyttää kirjanpidon järjestämistä sellaiseksi, että siitä saadaan veron määrittämiseksi tarvittavat tiedot. Arvonlisäveroasetus (AVA 1:1) täsmentää vielä asiaa siten, että veron määrään vaikuttavat liiketapahtumat on kirjattava aikajärjestyksessä sen ajankohdan mukaan, jolloin niiden perusteella suoritettava tai vähennettävä vero on otettava huomioon verokaudelta tilitettävää veroa laskettaessa.

Kirjanpitolautakunnan yleisohjeen mukaan arvonlisävero voidaan kirjata sekä brutto- että nettokirjausmenetelmällä. Nettokirjaustavassa, joka on suositeltavampi tapa, myynti- ja ostohinnat kirjataan tulo- ja menotileille ilman arvonlisäveroa. Arvonlisävero kirjataan rahoitustapahtumana suoraan omille tileille myynnin osalta arvonlisäverovelaksi ja ostojen osalta arvonlisäverosaamiseksi. Bruttokirjaustavassa myyntitulot ja ostomenot kirjataan bruttomääräisinä ilman arvonlisäveron vähentämistä. Myyntejä ja ostoja oikaistaan kuukausikohtaisesti kirjaamalla arvonlisävero tulosiirtona arvonlisäverovelaksi tai menosiirtona arvonlisäverosaamiseksi. (Kirjanpitolautakunta 2008.)

Arvonlisävero lasketaan kuukausittain suoriteperusteisesti eli myynnistä suoritettava ja ostoista vähennettävä arvonlisävero kohdistetaan sille kalenterikuukaudelle, jonka aikana suorite on vastaanotettu tai toimitettu. Tilikauden aikana voidaan myös käyttää vähennysten ajallisessa kohdistamisessa suoriteperusteen asemasta laskutusperustetta. Jos laskutusta ei käytetä, voidaan vero tässä

tapauksessa suorittaa tai vähentää maksuperusteisesti. Tilikauden päättyessä arvonlisäverolaskenta on oikaistava suoriteperusteiseksi tilikauden viimeiselle kuukaudelle. Ammatinharjoittaja, jolla on oikeus laatia maksuperusteinen tilinpäätös, saa laskea tilitettävän veron maksuperusteisesti. (Kirjanpitolautakunta 2008.)

Tililuettelossa pitää olla omat tilit suoritettavalle, vähennettävälle ja tilitettävälle arvonlisäverolle. Suoritettavan ja vähennettävän veron tili päätetään kuukausittain tilitettävän veron tilille, jonka avulla lasketaan maksettavan tai palautukseen oikeuttavan veron määrä. Suoritettavan ja vähennettävän verojen tilit eivät ole itsenäisiä velka- ja saatavaeriä, joten niitä ei saa kirjata eri puolille taseeseen. Tilinpäätöksessä arvonlisäverovelka ja –saatava on kuitenkin siinä tapauksessa esitettävä erikseen, jos tilikauden toiseksi viimeisellä kuukaudella on syntynyt arvonlisäverovelkaa ja viimeisellä arvonlisäverosaatavaa. (Kirjanpitolautakunta 2008; Lindfors 2011, 74.)

Vuonna 2013 Suomessa on käytössä kolme eri verokantaa: 24, 14 ja 10 prosenttia. Eri verokantojen alaiset myynnit pitää pystyä vaikeuksitta erottamaan toisistaan pääkirjanpidossa, koska arvonlisäveron määrä pitää ilmoittaa kausiveroilmoituksella verokannoittain. Nykyisissä kirjanpito-ohjelmissa on useita vähennettävän arvonlisäveron ja suoritettavan arvonlisäveron tilejä, jotka netotetaan tilitettävän veron tilille. (Lindfors 2011, 74.)

Arvonlisäverolaki rajoittaa vähennysoikeutta seuraavista tavaroista ja palveluksista:

- *verovelvollisen tai hänen henkilökuntansa asuntona, lastentarhana, harrastustilana tai vapaa-ajanviettopaikkana käytettävä kiinteistö sekä siihen tai sen käyttöön liittyvät tavarat ja palvelut*
- *verovelvollisen tai hänen henkilökuntansa asunnon ja työpaikan väliseen kuljetukseen liittyvät tavarat ja palvelut*
- *edustustarkoitukseen käytettävät tavarat ja palvelut*
- *henkilöautot, moottoripyörät, matkailuperävaunut, rakenteeltaan pääasiallisesti hivi- tai urheilukäyttöön tarkoitetut vesialukset ja sellaiset ilma-alukset, joiden suurin sallittu lähtömassa on enintään 1 550 kg, sekä niihin tai niiden käyttöön liittyvät tavarat ja palvelut. (AVL 10:114.)*

Tällaisissa tapauksissa hankintahinta kirjataan arvonlisäveroineen menotilille. Samoin toimitaan, jos hankitaan arvonlisäverotuksessa vähennyskelvotonta

käyttöomaisuutta. Hankintamenoksi kirjataan veron sisältävä laskun kokonaismäärä. (Lahti & Viljaranta 2013, 213.)

Rakennusalalle tuli 1.4.2011 voimaan käännetty arvonlisäverovelvollisuus. Käännetty arvonlisäverovelvollisuus tarkoittaa, että palvelun myynnistä verovelvollinen on ostaja, joka myy rakennuspalvelua tai vuokraa työvoimaa rakentamispalvelua varten. Myyjä on laskunantovelvollinen, jolloin ostajalle annetaan lasku, jossa on yleiset laskumerkinnät, mutta ei verokantaa eikä veron määrää. (Verohallinto 2012.) Kirjanpidossa käännetyn verovelvollisuuden piirissä olevat myynnit ja ostot tulee kirjata eri tileille kuin muut myynnit ja ostot. Tämä vaatimus johtuu siitä, että verottajalle tehtävässä kausiveroilmoituksessa myyjä ilmoittaa verottoman myynnin määrän ja ostaja ilmoittaa verottoman oston sekä niiden veron määrän. (Lahti & Viljaranta 2013, 212–213.)

5.2 Tuloverotus

Kirjanpidon avulla lasketaan verottajaa varten verotettava tulo tulolähteittäin. Siksi kirjanpito ja tilinpäätös on laadittava oikein ja huolellisesti hyvää kirjanpito-tapaa noudattaen, jotta yritykselle ei aiheutuisi arvioverotusta. Yritys maksaa tuloveroa nettovoiton perusteella. Nettovoitto on usein kuitenkin eri kuin kirjanpidosta laadittu tuloslaskelman verotettava tulo. Ero johtuu siitä, että kaikki kirjanpidon menot eivät ole verotuksessa vähennyskelpoisia ja toisaalta osa kirjanpidon tuloista on verotuksessa verovapaita. (Koponen 2011, 28.)

Lopullisen tuloveron selvittämiseksi kirjanpidosta pitää tehdä verolaskelma, joka aloitetaan kirjanpidon näyttämästä tuloksesta. Kirjanpidon tulokseen lisätään seuraavat erät:

- 50 prosenttia edustusmenoista
- lahjoitukset, jotka eivät ole verohallinnon määrittelemiä tahoja
- sakot ja rangaistusmaksut
- välittömät verot
- verojen viivästysseuraamukset
- käyttöomaisuusosakkeiden luovutustappiot ja arvonalennukset
- pakolliset varaukset. (Lindfors 2011, 80.)

Kirjanpidon tuloksesta vähennetään seuraavat erät:

- käyttöomaisuusosakkeiden luovutukset tietyillä edellytyksillä
- osinkotulojen verovapaa osuus
- yksityisen elinkeinoharjoittajan yrittäjäpäivärahat, joita ei ole merkitty kirjanpitoon
- vahvistetut tappiot. (Lindfors 2011, 82–83.)

5.3 Toimintavaraus

Toimintavaraus on vapaaehtoinen varaus, jonka avulla voidaan vaikuttaa yrityksen tulokseen ja sitä kautta maksettaviin veroihin. Toimintavarauksen kasvattaminen pienentää verovuoden tulosta ja veroja. Toimintavarauksen voivat tehdä yksityiset liikkeen- ja ammatinharjoittajat sekä sellaiset avoimet ja kommandiittiyhtiöt, joiden yhtiömiehet ovat luonnollisia henkilöitä. (Tilisanomat 2006.)

Toimintavaraus saa olla enintään 30 % tilikauden päättymistä edeltäneiden 12 kuukauden maksetuista ennakonpidätyksen alaisista palkoista. Jos palkkoja on kirjattu suoriteperusteisesti tilikaudelle, mutta niitä ei ole maksettu, niitä ei saa lukea varauspohjaan. Toimintavarausta voidaan kasvattaa vuosittain, mutta sen määrä ei saa ylittää verovuonna ja aikaisempina vuosina tehtyjen varausten 30 %:n yhteismäärää viimeisten 12 kuukauden aikana maksetuista palkoista. Jos palkat alenevat, pitää toimintavarausta tulouttaa. Tulouttaminen lisää verovuoden tulosta ja veroja. Varaus on tuloutettava eli purettava kokonaan seuraavissa tapauksissa:

- elinkeinotoiminta lopetetaan
- avoimen tai kommandiittiyhtiön osakkaaksi tulee muita kuin luonnollisia henkilöitä
- avoin tai kommandiittiyhtiö muutetaan osakeyhtiöksi
- liikkeen- tai ammatinharjoittajan toimintamuoto muutetaan osakeyhtiöksi. (Tilisanomat 2006; Koponen 2011, 81–82.)

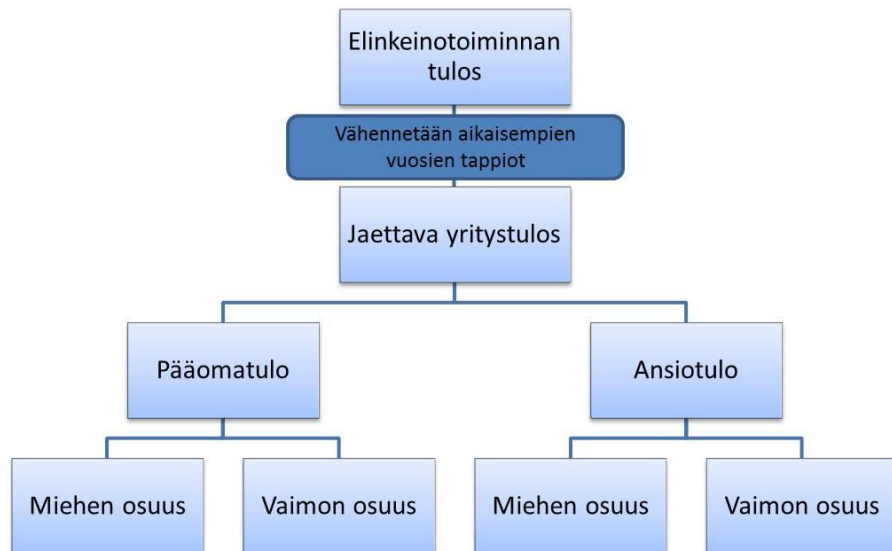
Toimintavaraus ei välttämättä ole lopullinen etu yritykselle, koska se pitää kuitenkin jossain vaiheessa purkaa. Toimintavaraus on keino lykätä verojen maksua tulevaisuuteen. Veroissa voidaan onnistua säästämään, jos toimintavara-

uksen purku onnistutaan ajoittamaan sellaiseen tilikauteen, jolloin yrityksen muun toiminnan tulot ovat vähäisiä. (Koponen 2011, 290–291.)

5.4 Verotus ansiotulona tai pääomatulona

Eri yhtiömuodoissa yrityksen tulosta verotetaan eri tavoin. Liikkeen- tai ammatinharjoittaja on luonnollinen henkilö, jolloin liiketoiminnasta syntynyt verotettava tulo on yrittäjän henkilökohtaista tuloa. Henkilöyhtiöissä tulo jaetaan verotettavaksi yhtiömiesten tulona ja osakeyhtiössä verovelvollinen on itse yhtiö. (Lindfors 2011, 84.)

Liikkeen- ja ammatinharjoittajan tulo jaetaan ansio- ja pääomatuloon. Pääomatulon osuus on 20 prosenttia yrityksen nettovarallisuudesta ja loppu on ansiotuloa. Yrittäjä voi myös vaatia, että pääomatulon osuus verotuksessa on 10 tai 0 prosenttia. Alempi pääomatuloprosentti voi olla yrittäjälle edullisempi vaihtoehto, kun tuloa verotetaan suuremmaksi osaksi tai kokonaan ansiotulona. Valintaan vaikuttavat muun muassa ansiotulojen kokonaismäärä sekä ansio- ja pääomatuloista tehtävät vähennykset. Yrityksestä saatu ansiotulo voidaan jakaa puolisoitten kesken siinä suhteessa, miten kumpikin on työskennellyt yrityksessä (Kuva 5). Pääomatulo-osuus jaetaan niiden osuuksien mukaan, jotka puolisoilla on toimintaan kuuluvaan nettovarallisuuteen. Tuloverolain (TVL 14 §) mukaan sekä ansio- että pääomatulo-osuus jaetaan tasan puolisoitten kesken, ellei muuta selvitystä työ- tai pääomapanoksesta esitetä. (Koponen 2011, 242; Tomperi 2010b, 32.)

Kuva 5. Verotettavan tulon jakautuminen puolisojen kesken (Tomperi 2010b, 34)

Pääomatulo-osuuden laskemista varten pitää selvittää yrityksen nettovarallisuus, joka on elinkeinotoimintaan kuuluvien veronalaisten varojen ja velkojen erotus. Elinkeinotoiminnan varallisuuteen katsotaan kuuluvan sellainen omaisuus, joka on pääasiallisesti (yli puolet) elinkeinotoiminnan käytössä. Nettovarallisuus lasketaan verovuotta edeltäneestä taseesta. Yksityisliikkeen varoihin lasketaan 30 prosenttia tilikauden päättymistä edeltäneen 12 kuukauden aikana maksetuista ennakonpidätyksen alaisista palkoista. (Koponen 2011, 246.)

6 Case-yrityksen esittely

Opinnäytetyöni kohdeyritys on Etelä-Karjalan alueella toimiva pieni rakennusalan yritys, joka aloitti toimintansa vuonna 2008. Yrittäjällä on 25 vuoden vankka kokemus rakennusalan töistä, mikä on vienyt eteenpäin yrityksen taloudellista kasvua. Yritys tarjoaa rakennuspalveluita, kuten uudisrakentamis- ja remontointipalveluita. Yrityksen asiakkaat ovat pääasiassa yksityishenkilöitä, jotka teettävät pieniä remontteja.

Vuosina 2010 ja 2011 yritys teki aliurakointia suurelle rakennusliikkeelle, mikä kasvatti yrityksen liikevaihtoa voimakkaasti. Aliurakoinnin ansioista yritys työllisti yhden ulkopuolisen työntekijän pariksi vuodeksi. Tällä hetkellä palkattu työntekijä on lomautettuna. Yrityksen lähitulevaisuudessa ei ole näkyvissä suuria muu-

toksia, mutta yrittäjä pitää kuitenkin mahdollisena, että hänen liiketoimintaansa voisi laajentua perustajaurakointiin.

Yrittäjän puoliso hoitaa yrityksen laskutuksen ja maksuliikenteen. Kirjanpito, palkanlaskenta ja tilinpäätöksen sekä veroilmoituksen laadinta on ulkoistettu tilitoimistolle, jossa työskentelee yksi henkilö. Yrittäjäpuolisoiden talousosaaminen on hyvin vähäistä, ja tämän vuoksi he ovat halunneet ostaa taloushallinnon palveluita alan ammattilaiselta.

Kirjanpidon tilanne case-yrityksessä

Opinnäytetyöni alkuperäinen aihe oli tutkia, kannattaako yrityksen yhtiömuoto muuttaa toiminimestä osakeyhtiöksi. Kirjanpidon tositemateriaalia, tilinpäätöksiä ja veroilmoituksia tutkittuani ilmeni, että kirjanpidossa on epäohdonmukaisuutta ja ettei tilinpäätös anna kaikin puolin oikeaa ja riittävää kuvaa yrityksen toiminnasta. Opinnäytetyöni empiirisessä osassa on tarkoitus selvittää, mitä epäkohtia kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä löytyy.

6.1 Kirjanpidon järjestäminen hyvän kirjanpitotavan mukaiseksi

Kohdeyrityksen kirjanpidon aineiston tarkastelussa tuli esille muutamia asioita, jotka eivät ole hyvän kirjanpitotavan mukaisia. Tämän vuoksi kohdeyrityksen kirjanpitoon on tehtävä muutoksia. Ratkaisuja muutosten tekemiseen löytyi pääsääntöisesti kirjanpitolautakunnan ohjeista ja lausunnoista.

6.1.1 Erilläänpitotehtävä

Leppiniemi (2003, 13–14) toteaa, että aloittavan liikkeen-, ammatinharjoittajan ja henkilöyhtiön (avoin ja kommandiittiyhtiö) tulee ratkaista, miten se järjestää kirjanpitonsa kirjanpitolain ja hyvän kirjanpitotavan mukaiseksi. Perusvaatimus on, että yrityksen omat ja yrittäjän henkilökohtaiset tulot, menot, varat ja velat on pidettävä erillään.

Kirjanpitolautakunta on antanut lausunnon (KILA 2002/1673), että henkilöyhtiön rahaliikenne voidaan hoitaa vastuunalaisen yhtiömiehen henkilökohtaisen pankkitilin kautta. Tällainen järjestely ei ole hyvän kirjanpitotavan vastaista, jos kirjanpidon erilläänpitotehtävä toteutuu. Jos näin menetellään, on kiinnitettävä

erityistä huomiota täsmäytysten ja tositteiden sisältöön, dokumentointiin ja kirjanpidon luotettavuuteen. (Leppiniemi 2003, 13–14.)

Henkilöyhtiön yhtiömiehet – kommandiittiyhtiön äänettämiä yhtiömiehiä lukuun ottamatta – sekä liikkeen- ja ammatinharjoittajat vastaavat koko omaisuudellaan yhtiön veloista. Tämän vuoksi he voivat nostaa rajoituksetta yrityksen varoja käyttöönsä. Tällainen nosto kirjataan asianmukaisesti oman pääoman nostona yksityistiliä käyttäen. Kirjanpitolautakunta kuitenkin suosittelee, että yrityksellä on oma kassa ja omat pankkitilit. (Leppiniemi 2003, 13–14.)

6.1.2 Yksityisotot ja -sijoitukset

Kohdeyrityksen aloittaessa toimintansa kirjanpidon tililuetteloon ei ole otettu käyttöön yrityksen omaa kassa- eikä pankkitiliä. Koska kyseisiä tilejä ei yrityksessä ole, katsotaan yrityksen rahat olevan yrittäjän hallussa ja kirjaukset tehdään tässä tapauksessa PER Yksityistili AN Myynnit tai PER Menotili AN Yksityistili (Leppiniemi 2003, 13). Kohdeyrityksen kirjanpidossa on käytössä Yksityisnostot rahana –tili, johon on kirjattu kaikki yrityksen rahaliikenne ja samalla on tehty vastakirjaus meno- tai tulotilille.

Aloitusvuonna 2008 yrityksen rahaliikenne toteutui yrittäjän neljän eri henkilökohtaisen pankkitilin kautta sekä käteismaksuilla. Seuraavana vuonna yritykselle avattiin oma pankkitili. Kirjanpidossa pankkitiliä ei kuitenkaan ole käytetty. Ongelmaksi onkin muodostunut yksityisottojen ja -sijoitusten selvittäminen, koska kirjanpidon tositemaineisto ei sisällä kaikkia tiliotteita. Tiliotteet ovat vain niiltä ajanjaksoilta, jolloin pankkitilillä on ollut jotain yrityksen tapahtumia. Kirjanpitoon ei ole myöskään tehty kirjauksia yksityisotoista eikä –sijoituksista, joten todellisten yksityisottojen määrää on mahdoton selvittää.

Veroilmoituksessa ja taseessa ilmoitettava yksityisottojen määrä on saatu lasquemalla Yksityisnostot rahana –tilin debetin ja kreditin erotus. Tämä ei kuitenkaan ole todellinen yksityisottojen määrä, koska erotus kertoo vain saatujen myyntitulojen ja maksettujen kulujen erotuksen. Tällä tavalla saatu yksityisottojen määrä tarkoittaisi sitä, että yrittäjä on käyttänyt kaikki myyntien ja menojen erotuksen, eikä yrityksessä olisi ollut pankkitilillä yhtään rahaa tilikauden päättyessä. Yrittäjältä saadun tiedon mukaan rahaa kuitenkin on ollut pankkitilillä.

6.1.3 Pankki- ja kassatili

Koska erilläänpitotehtävä ei toteudu nykyisessä kirjanpidossa, on kirjanpidon menetelmää muutettava. Vuoden 2013 tilikauden avauksessa otetaan käyttöön pankkitili. Pankkitilin saldoksi kirjataan 31.12.2012 tilillä ollut saldo kirjauksella PER Pankkitili AN Yksityissijoitukset. Yrittäjää ohjeistetaan liittämään tositateineistoon tiliotteet aina yhden kuukauden ajanjaksolta, jotta todelliset yksityisotot ja –sijoitukset voidaan kirjata kirjanpitoon ja veroilmoitukseen oikein ja pankkitilin saldo voidaan täsmäyttää kirjanpitoon. Yrityksen pankkitilillä ei ole pankkikorttia, ja yrittäjä on maksanut yrityksen menoja omalla henkilökohtaisella pankkikortilla. Suositeltavaa on, että yrityksen pankkitiliin hankitaan oma pankkikortti.

Kirjanpitolautakunta on lausunnossaan (KILA 2000/1610) ottanut kantaa, että kassatilin käyttö kirjanpidossa ei ole välttämätöntä. Jos yrityksellä ei ole kirjanpidossa kassatiliä ja yrittäjä ottaa haltuunsa yrityksen rahoja sekä maksaa yrityksen kassamenoja, tulee yritykselle kuuluvat rahat kirjata yksityistilin veloitukseksi ja yrittäjän yrityksen puolesta maksamat rahat yksityistilin hyvitykseksi. Veloituksista saattaa muodostua yksityistilille ja oman pääoman tilille negatiivinen saldo. (Leppiniemi 2004, 248–249.) Kohdeyrityksen kirjanpidossa on satunnaisesti käteisrahatapahtumia. Joskus asiakas haluaa maksaa työn käteisellä ja vastaavasti yrittäjä tekee pieniä hankintoja käteisrahalla, jonka on nostanut omalta henkilökohtaiselta tililtään. Nämä tapahtumat voidaan kirjata kirjanpitoon ilman kassatiliä seuraavasti: PER Yksityisotot AN Myynnit ja PER Menotili AN Yksityissijoitukset.

6.1.4 Kahdenkertainen ja suoriteperusteinen kirjanpito

Kirjanpitolaki edellyttää kahdenkertaista kirjanpitoa muilta kuin ammatinharjoittajilta. Ammatinharjoittaja voi laatia kirjanpitonsa ja tilinpäätöksensä maksuperusteisesti eikä häneltä myöskään vaadita tasetta. Jos käytetään maksuperustetta, on ostovelat ja myyntisaamiset voitava jatkuvasti selvittää (KPL 2:3). Halutessaan ammatinharjoittaja voi laatia kahdenkertaisen ja suoriteperusteisen kirjanpidon, jolloin hänen tulee noudattaa näitä menetelmiä ohjaavaa lainsäädäntöä ja hyvää kirjanpitoa.

Kohdeyrityksen kirjanpito on laadittu maksuperusteisesti, minkä perusteella yrittäjä katsotaan ammatinharjoittajaksi. Yrityksen kirjanpidossa ei ole käytössä

ostovelka- eikä myyntisaamiset -tiliä, mutta yrittäjä pitää maksetut ja maksamattomat laskut eri kansioissa, jolloin velat ja saamiset ovat kaiken aikaa helposti selvitettävissä ja lain vaatimus täyttyy. Suoriteperusteisessa kirjanpidossa oikean tuloksen laskemiseksi on tärkeää selvittää, mitkä tulot ja mitkä menot kuuluvat päättyvälle tilikaudelle. Meno tulon kohdalle –periaatteen noudattamiseksi on kirjanpidossa oltava ostovelka- ja myyntisaamistili. (Tomperi 2010a, 31.) Kyseiset tilit lisätään kohdeyrityksen tililuetteloon, jotta menot ja tulot voidaan kohdistaa eli jaksottaa oikealle tilikaudelle.

6.1.5 Kirjanpidon aikavaatimukset

Juoksevassa kirjanpidossa ja tilinpäätöksen laatimisessa tulee noudattaa sekä kirjanpitolain että arvonlisäverolain määrittelemiä määräaikoja. Käteismaksut on kirjattava viivytyksettä päiväkohtaisesti ja muut kirjaukset saa tehdä kuukausikohtaisesti tai neljän viikon jaksolta neljän kuukauden kuluessa kalenterikuukauden tai jakson päättymisestä. Arvonlisäverokirjaukset pitää kuitenkin kirjata siten, että tilitettävä vero voidaan tilittää tapahtumakuukautta seuraavan toisen kuukauden 12. päivänä. Pienyritys voi ilmoittaa ja maksaa arvonlisäveron neljännesvuosittain, jos sen liikevaihto on enintään 25 001–50 000 euroa tai kalenterivuositain, jos sen liikevaihto on enintään 25 000 euroa. Jos yrityksen liikevaihto kasvaa kuluvaan tai seuraavaan tilikauden aikana niin paljon, ettei se enää ole oikeutettu pidennettyyn jaksoon, on yrityksen ilmoitettava asiasta välittömästi Verohallintoon. (Lindfors 2011, 25; Leppiniemi 2003, 24; Verohallinto 2010.)

Kohdeyritys on aloitusvaiheessa hakeutunut pidennettyyn ilmoitus- ja maksujaksoon, jolloin kirjauksia on tehty kolmen kuukauden välein. Yrityksen liikevaihto kasvoi vuonna 2010 niin paljon, että se ylitti 50 000 euroa. Tämä olisi vaatinut ilmoituksen tekemisen Verohallinnolle, mutta yrittäjän tietämättömyydestä johtuen Verohallinnolle ei tehty ilmoitusta liikevaihdon kasvusta ja tästä johtuen kirjauksia ei ole tehty oikeaan aikaan kuukausikohtaisesti. Ilmoitus Verohallinnolle on tehty vuoden 2013 alussa ja ilmoittamisessa sekä maksamisessa siirrytään kuukausikohtaiseen jaksoon. Samalla tililuetteloon otetaan käyttöön tilitettävä arvonlisävero -tili, joka on puuttunut nykyisestä tililuettelosta.

6.1.6 Oma Pääoma

Oma pääoma kuvaa omistajan osuutta yrityksessä. Liikkeen- tai ammatinharjoittajan oma pääoma koostuu pääomasijoituksista, edellisiltä tilikausilta nostamatta jääneistä voittovaroista, tilikauden yksityisotoista ja kuluvan tilikauden tuloksesta. Liikkeen- ja ammatinharjoittaja saa yrityksessään vapaasti sijoittaa ja nostaa varoja. Tilikauden päättyessä yksityisotot ja -sijoitukset päätetään edellisen tilikauden voitto-/tappiotiliä vastaan. Jos yrittäjä nostaa varoja enemmän kuin kirjanpidon oma pääoma osoittaa, voi oma pääoma muuttua negatiiviseksi. (Leppiniemi & Kykkänen 2007, 61–62; Lindfors 2011, 58.) Oma pääoma esitetään taseen vastattavaa puolella. Oman pääoman ensimmäisen erän nimike on Osake-, osuus- tai muu vastaava pääoma, jota ei tämän nimisenä merkitä taseeseen. Taseeseen merkittävä nimike riippuu yritysmuodosta. (Leppiniemi 2003, 186; Leppiniemi & Leppiniemi 2007, 77.)

Kohdeyrityksen ei olisi tarvinnut laatia tasetta, koska on ammatinharjoittaja. Tase on kuitenkin laadittu eikä se anna oikeaa ja riittävää kuvaa yrityksen taloudellisesta asemasta. Omassa pääomassa on käytössä nimike Osake-, osuus- tai muu vastaava pääoma, josta olisi tarkoituksenmukaista käyttää nimeä Peruspääoma, kun on kyse liikkeenharjoittajasta.

Aloitusvuoden oma pääoma muodostui positiiviseksi, mutta seuraavat vuodet jäivät negatiiviseksi. Käytettyyn kirjaamistekniikkaan nähden oman pääoman määrä on oikein laskettu, mutta luku ei ole luotettava, koska todellisten yksityisottojen ja -sijoitusten määrää ei ole kirjanpitoon kirjattu. Päättyneen tilikauden eriä ei ole oman pääoman osalta kirjattu oikein. Osake-, osuus- tai muu vastaava pääoma -erän luku on kasvanut vuosi vuodelta negatiivisemmaksi, koska siihen on joka vuosi lisätty edellisten tilikausien yksityisotot. Nämä lisäykset on tehty kirjauksella PER Yhtiömiehen osuus AN Yksityisnostot rahana tilikauden avauksen jälkeen. Yhtiömiehen osuus -tili ei myöskään ole asiallinen tässä yhteydessä, koska yritys ei ole avoin yhtiö.

Edellisten tilikausien voitto -erä on myös kasvanut kumulatiivisesti aloitusvuodesta lähtien, koska siitä ei ole tehty asianmukaisia yksityisottojen vähennyksiä. Koska tase ei anna oikeaa ja riittävää kuvaa, se on virheellinen ja koska yrittä-

jän ei ole tarvinnut ammatinharjoittajana laatia tasetta, ei kyseistä tasetta tulla käyttämään vuoden 2013 tilikauden avauksessa oman pääoman osalta.

7 Pohdinta

Juoksevan kirjanpidon ja tilinpäätöksen laatiminen vaatii tekijältään erittäin hyvää tuntemusta alan lainsäädännöstä ja hyvästä kirjanpitotavasta. Yrittäjä luottaa siihen, että tilitoimistosta löytyy tämä vaadittava osaaminen ja että kirjanpitäjä antaa neuvoja automaattisesti kirjanpitoon liittyvissä asioissa. Yrittäjä kuitenkin unohtaa tai ei tiedä, että hän on loppujen lopuksi kirjanpitovelvollisena vastuussa kirjanpidostaan. Yrittäjän olisikin hyvä opetella muutamia kirjanpitoon ja taloudenhoitoon liittyviä perusasioita, jotta hän voisi tarkastaa tilitoimiston tekemän työn. Yhtä tärkeää on, että sopimuksentekovaiheessa tilitoimisto ja yrittäjä käyvät läpi asiat, mitä palveluita yrittäjää saa maksamallaan hinnalla.

Tutkimukseni kohteena oli, että täyttääkö rakennusalan yrittäjän kirjanpito lainsäädännön vaatimukset ja hyvän kirjanpitotavan. Suoraan mitään lainpykälää ei ole rikottu, mutta kirjanpitolaissa on vaatimus hyvästä kirjanpitotavasta, jota kirjanpito ei kaikilta osin noudata. Kirjanpidon ja tilinpäätöksen yleisissä periaatteissa löytyi myös muutamia epäkohtia.

Liiketapahtumat ja kirjaukset

Täydellisyyden periaatteen mukaan kirjanpitoon ja tilinpäätökseen tulee sisällyttää kaikki kirjanpitovelvolliselle kuuluvat liiketapahtumat sekä omaisuus ja velat. Tässä kirjanpidossa todelliset yksityisöt ja -sijoitukset on jätetty tiliotteilta kirjaamatta kirjanpitoon, jolloin se ei anna oikeaa kuvaa yrityksen omasta pääomasta. Koska pankkitili puuttuu tililuettelosta, tiliotteita ei ole voitu täsmäyttää kuukausittain. Tiliotteita tarkastaessani huomasin niissä muutamia tapahtumia, jotka mielestäni kuuluvat yrityksen liiketapahtumiin, mutta niistä ei ole tehty kirjauksia, koska tositteet puuttuvat aineistosta. Summat eivät ole isoja, mutta huolimattomuudelle ei kirjanpidossa ole tilaa. Huolimattomuutta on tässä kohtaa ollut sekä yrittäjän että kirjanpitäjän puolelta. Yrittäjä ei ole toimittanut kaikkia tositteita eikä kirjanpitäjä ole kyseenalaistanut tiliotteen tapahtumia. Ohjeistan

yrittäjää tarkistamaan tiliotteen ennen kirjanpitäjälle toimittamista, että siinä olevista tapahtumista löytyy tositteet.

Pysyvät vastaavat ja laina

Kirjanpidosta puuttuu myös pakettiautoa varten otettu pankkilaina. Yrittäjä ei ole mieltänyt velkaa yrityslainaksi, koska se on otettu hänelle henkilökohtaiseksi lainaksi. Kirjanpitäjä on kirjannut pakettiauton yrityksen omaisuudeksi sillä perusteella, että siitä on kuitti ja pankkikorttitosite kirjanpidossa. Kirjanpitäjä ei ole todennäköisesti ollut tietoinen lainasta.

Verohallinnosta saamani ohjeen mukaan laina katsotaan tulonhankkimisvelaksi ja se voidaan lisätä kirjanpidossa vieraaseen pääomaan. Tällaisesta lainasta maksetut korot ovat kirjanpidossa sekä verotuksessa vähennyskelpoisia. Negatiivisen oman pääoman vuoksi korot eivät ole kuitenkaan täysimääräisenä vähennyskelpoisia verotuksessa.

Yrittäjällä olisi mahdollisuus hakea verotukseensa oikaisua näistä huomioimatta jääneistä koroista. Omassa pääomassa on kuitenkin sen verran epäselvyyttä ja sen selvittäminen olisi todella työlästä, joten ei ole tarkoituksenmukaista lähteä tätä oikaisua tekemään. Saatu hyöty ja asian selvittelyyn käytetty aika eivät vastaa toisiaan. Verohallinnon ohjeen mukaan jäljellä oleva pankkilaina voidaan kuitenkin ottaa vuoden 2013 alusta mukaan kirjanpitoon ja korot vähentää kirjanpidossa ja verotuksessa.

Taseen pysyviin vastaaviin voidaan kirjata sellaista omaisuutta, jonka on tarkoitus tuottaa tuloa jatkuvasti useana tilikautena. Yrityksen taseeseen on kirjattu vene, jonka avulla oli tarkoitus kuljettaa rakennusmateriaalia ja henkilöitä saarella oleviin rakennuskohteisiin. Tällaisia saarikohteita ei ole ollut veneen hankkimisajankohtana eikä muina vuosinakaan. Tämän takia vene ei ole taseessa asianmukainen käyttöomaisuuskohde, ja se poistetaan taseesta kertakuluna vuoden 2013 aikana.

Tositteet ja kirjaamisketju

Juoksevan kirjanpidon kirjaamistekniikoissa olisi pitänyt olla tarkempi ja johdonmukaisempi. Tositteiden kirjaamisessa on käytetty paljon nipputositteita,

joissa audit trail eli kirjaamisketju ei aina ole aivan täyttänyt hyvän kirjanpitoalan tunnusmerkkejä. Samaan nippuun ja tositteeseen on kirjattu eri tileille ja eri kuukausille kuuluvia liiketapahtumia. Tämän vuoksi tiedon etsiminen ja tarkastaminen työssäni vaikeutui huomattavasti. Koska tositenumeroita puuttui, tiliotteilta oli vaikea löytää oikeita kirjauksia. Lisäksi arvonlisäveron kausiveroilmoitukset eivät olleet tositteena kirjanpidossa, vaan summat oli kirjattu suoraan päiväkirjaan tiliotteelta ilman tositenumeromerkintää.

Asianmukaista kirjanpitoa ei myöskään osoittanut se, että yhtenä tilikautena osan vuotta oli käytössä pankkitili 1910 sekä Myyntisaamiset-tili. Näille tilille oli kirjattu joitakin liiketapahtumia, mutta tilit oli poistettu käytöstä ennen tilinpäätöksen laatimista. Ostot-tilille oli kirjattu jonkin verran menoja, jotka kuuluisivat pienkalustoon. Tilikauden voittoon ja sitä kautta verotettavaan tuloon tällaisella kirjauksella ei ole vaikutusta, mutta liian suuret ostot liikevaihtoon nähden väärentävät myyntikatetta sekä voivat joissakin tapauksissa herättää verottajan epäilyn, onko materiaalia ostettu esimerkiksi omaan käyttöön. Väärien ostomerkintöjen määrä on kuitenkin ollut vähäinen, että se ei ole vaikuttanut oleellisesti oikean ja riittävän kuvan saamiseen.

Yrityksen kirjanpidon tulevaisuus

Yrittäjän kanssa keskusteltuani hän on tullut siihen tulokseen, että hän vaihtaa kirjanpitäjää. Uuden kirjanpitäjän tehtäväksi jää ratkaista, minkälaisella menetelmällä kirjanpitoa jatketaan tästä eteenpäin. Järkevintä ja helpointa on varmaankin aloittaa niin sanotusti alusta eli yrittäjä sijoittaa yrityksen pankkitilille summan rahaa, pakettiauton menojäännös kirjataan taseeseen ja jäljellä oleva laina kirjataan myös taseeseen. Koska yrittäjää on kohdeltu ammatinharjoittajana, ei tasetta ole tarvinnut laatia ja sen takia ei tasejatkuvuutta tässä kohtaa tarvitse huomioida. Kahdenkertainen ja suoriteperusteinen kirjanpito on paljon informatiivisempi, ja siksi se on ehdottomasti paras menetelmä jatkossa.

Tämän opinnäytetyön avulla sain hyvän käytännön kokemuksen kirjanpidon koko prosessista tilinavauksesta tilinpäätökseen. Moni teoriassa opeteltu asia avautui hyvin laajasti. Tässä kirjanpidossa käytetty menetelmä poikkesi paljon koulussa opituista menetelmistä, ja sen vuoksi työskentely oli haastavaa, mutta

mielenkiintoista. Empiiristä osuutta tehdessä huomasin, miten merkittävä tehtävä KILAlla on hyvän kirjanpitoivan ohjeistajana. KILAn yleisohjeista ja lausunnoista löytyikin hyvin ratkaisuja ongelmiini. Tämä opinnäytetyö innosti minua sen verran, että otan tämän yrityksen kirjanpidon tehtäväkseni jatkossa. Siitä kokemuksesta toivon saavani sen verran käytännön kokemusta, että voisin vielä joskus opettaakin tätä aihetta liiketalouden koulutuksissa.

Kuvat

Kuva 1. Opinnäytetyön viitekehys, s. 7

Kuva 2. Tiliristikko, s. 14

Kuva 3. Rahoitus- ja pääomatilien kirjaukset, s. 16

Kuva 4. Meno- ja tulotilien kirjaukset, s. 17

Kuva 5. Verotettavan tulon jakautuminen puolisoiden kesken, s. 32

Lähteet

Aaltonen, P. 2006. Kirjanpitäjistä taloushallinnon konsultiksi, tutkimus satakuntalaisten tilitoimistojen valmiuksista palveluiden monipuolistamiseen. Satakunnan ammattikorkeakoulu.

http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/822/Aaltonen_Pia.pdf?sequence=1. Luettu 28.2.2013

Ammatinharjoittaja 2013. <http://www.ammatinharjoittaja.fi/>. Luettu 10.3.2013

AVA. Arvonlisäveroasetus 21.1.1994/50.

AVL. Arvonlisäverolaki 30.12.1993/1501.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Saajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Kirjanpitolautakunta 2000. Liiketapahtumien kirjaaminen tiliotteelta ja yksityistilin käyttö.

<http://ktm.elinar.fi/ktm/fin/kirjanpi.nsf/717602942eb71ebdc22570210049e02b/beec46f1e51712e0c22568c7003b1ae3?OpenDocument>. Luettu 6.4.2013

Kirjanpitolautakunta 2002. Henkilöyhtiön rahaliikenteen hoitamisesta yhtiömiesten henkilökohtaisten pankkitilien kautta.

<http://ktm.elinar.fi/ktm/fin/kirjanpi.nsf/717602942eb71ebdc22570210049e02b/feaf42f6245948a5c2256b7d00376ee2?OpenDocument>. Luettu 6.4.2013

Kirjanpitolautakunta 2006. Yleisohje tuloslaskelman ja taseen esittämisestä.

<http://www.edilex.fi/virallistieto/kilaohje/tuloslas2>. Luettu 31.3.2013

Kirjanpitolautakunta 2007. Yleisohje suunnitelman mukaisista poistoista.

<http://www.edilex.fi/virallistieto/kilaohje/poistot2>. Luettu 13.4.2013

Kirjanpitolautakunta 2008. Yleisohje arvonlisäveron kirjaamisesta.

<http://www.edilex.fi/virallistieto/kilaohje/alvkirj3>. Luettu 31.3.2013

Kirjanpitolautakunta 2011. Yleisohje kirjanpidon menetelmistä ja aineistoista.

<http://www.edilex.fi/virallistieto/kilaohje/kirjanpito>. Luettu 31.3.2013

Koponen, J. 2011. Yrittäjän verokäsikirja. 4., uudistettu painos. Vantaa: Hansaprint Direct Oy.

KPA. Kirjanpitoasetus 30.12.1997/1339.

KPL. Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336.

Lahti, P. & Viljaranta, J. 2012. Rakennusyrityksen kirjanpito ja tilinpäätös. Helsinki: Suomen Rakennusmedia Oy.

Leppiniemi, J. 2000. Hyvä kirjanpito tapa. Mikä on sallittua, mahdollista, kiellettyä? Porvoo: WS Bookwell Oy

- Leppiniemi, J. 2003. Kirjanpidon ja verotuksen ongelmat. Juva: WS Bookwell Oy.
- Leppiniemi, J. 2004. Kirjanpidon ja tilinpäätöksen ongelmat. Juva: WS Bookwell Oy.
- Leppiniemi, J. 2007. Ratkaisuja tilinpäätäjän ongelmiin. Helsinki: WSOYPro, (Juva: WS Bookwell Oy)..
- Leppiniemi, J. & Kisanlahti, T., 2013. Liikekirjanpito. Helsinki: SanomaPro Oy, Yritysonline.
- Leppiniemi, J. & Kykkänen, T., 2007. Kirjanpito, tilinpäätös ja tilinpäätöksen tulkinta. Juva: WS Bookwell Oy.
- Leppiniemi, J. & Leppiniemi R., 2007. Oikeat ja riittävät kirjaukset. Juva: WS Bookwell Oy.
- Lindfors, H. 2009. Tilinpäätössuunnittelu käytännönläheisesti. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Lindfors, H. 2011. Kirjanpito käytännönläheisesti. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/index.html>. Luettu 28.2.2013
- Salmi, I. & Rekola-Nieminen, L. 2005. Tilinpäätöksen rakentaminen ja tulkinta. Helsinki: Edita Prima OY.
- Taloushallintoliitto 2013. Kirjanpidon ABC.
http://www.taloushallintoliitto.fi/tilitoimistot/kirjanpidon_abc/. Luettu 10.3.2013
- Tilisanomat 2006. Varaukset verotuksessa. <http://www.tilisanomat.fi/node/769>. Luettu 30.3.2013
- Tilisanomat 2009. Olennaisuuden periaate kirjanpidossa.
<http://www.tilisanomat.fi/node/589>. Luettu 14.4.2013
- Tomperi, S. 2010. Käytännön kirjanpito. 18., uudistettu painos. Helsinki: Edita Print Oy.
- Tomperi, S. 2010. Yritysverotus ja tilinpäätössuunnittelu. 23.–24., painos. WSOYpro Oy.
- Tomperi, S. 2011. Kehittyvä kirjanpitolaito. 13., uudistettu painos. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Verohallinto 2010. Aloittavan yrittäjän kysymyksiä arvonlisäverosta.
http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Arvonlisaverotus/Aloittava_yritys/Aloittavan_yrittajan_kysymyksiä_arvonlisä%281977%29. Luettu 6.4.2013

Verohallinto 2012. Rakennusalan käännetty verovelvollisuus.

<https://www.vero.fi/fi->

[FI/Syventavat_veroohjeet/Arvonlisaverotus/Rakennusalan_kaannetty_arvonlisa
verovelvollisuus/Rakennusalan_kaannetty_arvonlisaverovelv%2820031%29](https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Arvonlisaverotus/Rakennusalan_kaannetty_arvonlisa_verovelvollisuus/Rakennusalan_kaannetty_arvonlisaverovelv%2820031%29).

Luettu 6.4.2013

Verohallinto 2013. Syventävät vero-ohjeet. <http://www.vero.fi/fi->

[FI/Syventavat_veroohjeet/Sanasto/Ammatinharjoittaja%2813682%29](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Sanasto/Ammatinharjoittaja%2813682%29). Luettu

10.3.2013

Kululajikohtainen tuloslaskelma

LIKEVAIHTO

Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutos

Valmistus omaan käyttöön

Liiketoiminnan muut tuotot

Materiaalit ja palvelut

    Aineet, tarvikkeet ja tavarat

        Ostot tilikauden aikana

        Varastojen muutos

    Ulkopuoliset palvelut

Henkilöstökulut

    Palkat ja palkkiot

    Henkilösivukulut

        Eläkekulut

        Muut henkilösivukulut

Poistot ja arvonalentumiset

    Suunnitelman mukaiset poistot

    Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä

    Vaihtuvien vastaavien poikkeukselliset arvonalentumiset

Liiketoiminnan muut kulut

LIKEVOITTO (-TAPPIO)

Rahoitustuotot ja -kulut

Tuotot osuuksista saman konsernin yrityksissä

Tuotot osuuksista omistusyhteisyriksissä

Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista

Muut korko- ja rahoitustuotot

Arvonlennumiset pysyvien vastaavien sijoituksista

Arvonlennumiset vaihtuvien vastaavien rahoitusarvopapereista

Korkokulut ja muut rahoituskulut

VOITTO (TAPPIO) ENNEN SATUNNAISIA ERIÄ

Satunnaiset erät

Satunnaiset tuotot

Satunnaiset kulut

VOITTO (TAPPIO) ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA

Tilinpäätössiirrot

Poistoeron muutos

Vapaaehtoisten varausten muutos

Tuloverot

Muut välittömät verot

TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)

Tase

V a s t a a v a a

Pysyvät vastaavat

Aineettomat hyödykkeet

Aineelliset hyödykkeet

Sijoitukset

Vaihtuvat vastaavat

Vaihto-omaisuus

Saamiset; lyhyt- ja pitkäaikaiset erikseen

Rahoitusarvopaperit

Rahat ja pankkisaamiset

V a s t a t t a v a a

Oma pääoma

Osake-, osuus- tai muu vastaava pääoma

Ylikurssirahasto

Arvonkorotusrahasto

Käyvän arvon rahasto

Muut rahastot

Edellisten tilikausien voitto (tappio)

Tilikauden voitto (tappio)

Tilinpäätössiirtojen kertymä

Pakolliset varaukset

Vieras pääoma; lyhyt- ja pitkäaikainen erikseen